

Päihdehuollon huume- asiakkaat 2015

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015

Martta Forsell
+358 29 524 7974
martta.forsell@thl.fi

Tuula Nurmi
+358 29 524 7650
tuula.nurmi@thl.fi

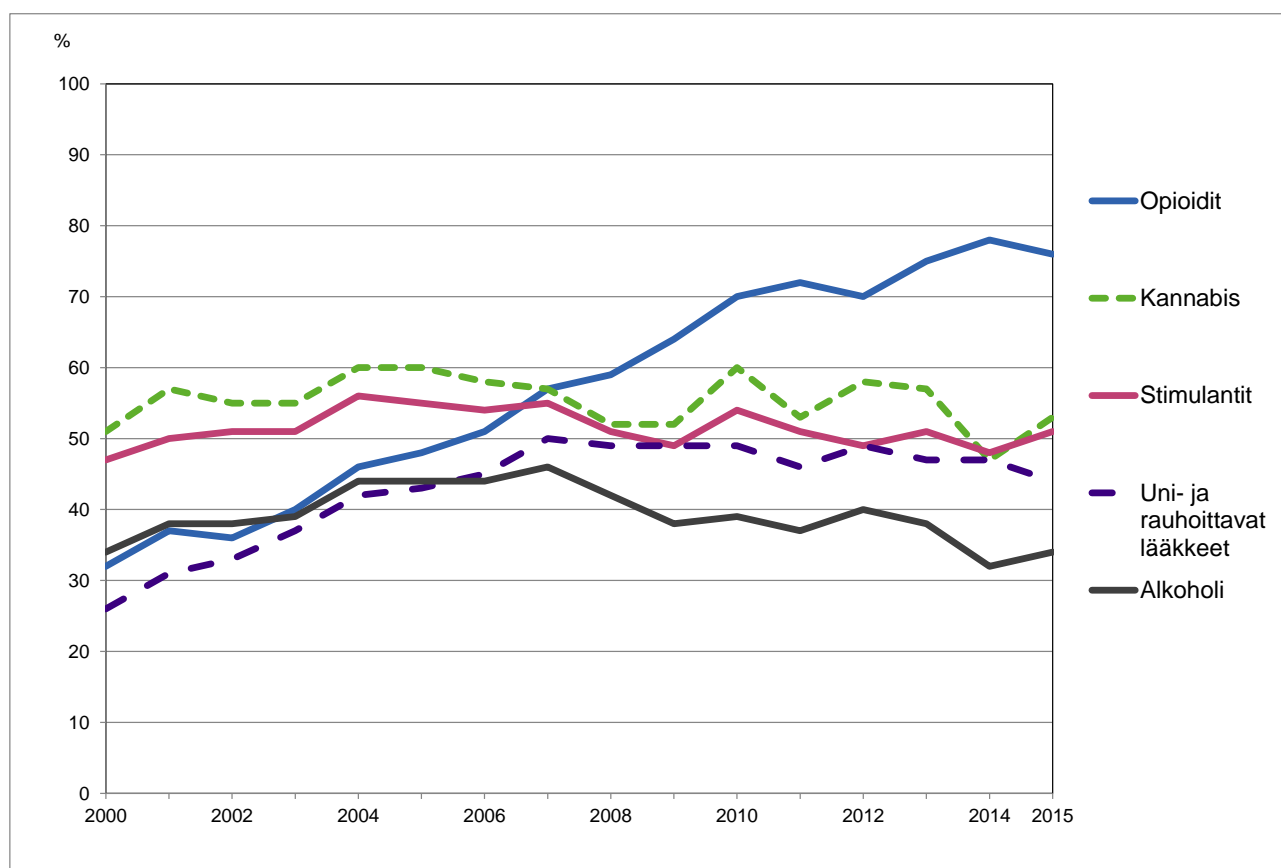
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
PL 30 (Mannerheimintie 166, Helsinki)
00271 Helsinki
Puhelin: + 358 29 524 6000
www.thl.fi

Huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon vuonna 2015 hakeutuneista asiakkaista valtaosalla oli mainittu useita ongelmia aiheuttavia päihteitä. Kaksi kolmesta hoitoon hakeutuneesta (68 %) oli käyttänyt ainakin kahta päihdettä kyselyä edeltäneen kuukauden aikana. Buprenorfiini, jota käytetään myös korvaushoitolääkkeenä, oli yleisin käytetty ongelmia aiheuttava päihde.

Päihdehuollon huumeasiakkaat olivat pääosin miehiä (67 %) ja valtaosin 20–39-vuotiaita (79 %). Asiakkaiden koulutustaso oli matala. Työssä tai opiskelemassa oli 25 prosenttia asiakkaista. Asunnottomia oli 9 prosenttia. Suurin osa huumeasiakkaista oli ollut jo aiemmin päihdehoidossa (84 %) ja käyttänyt huumeita myös pistämällä (76 %).

Tilastoraportti pohjautuu huumehoidon erillistiedonkeruun tietoihin. Vuonna 2015 tiedonkeruuseen osallistui 90 huumehoitoyksikköä ja tietoja toimitettiin 2 125 asiakkaasta. Aineisto ei kerro kattavasti kaikista Suomessa annettavan huumehoidon asiakkaista eikä kaikesta huumehoidosta.

Kuvio 1. Huumeiden vuoksi päihdehoitoon hakeutuneiden asiakkaiden ongelmia aiheuttaneet päihteet vuosina 2000–2015, % asiakkaista¹

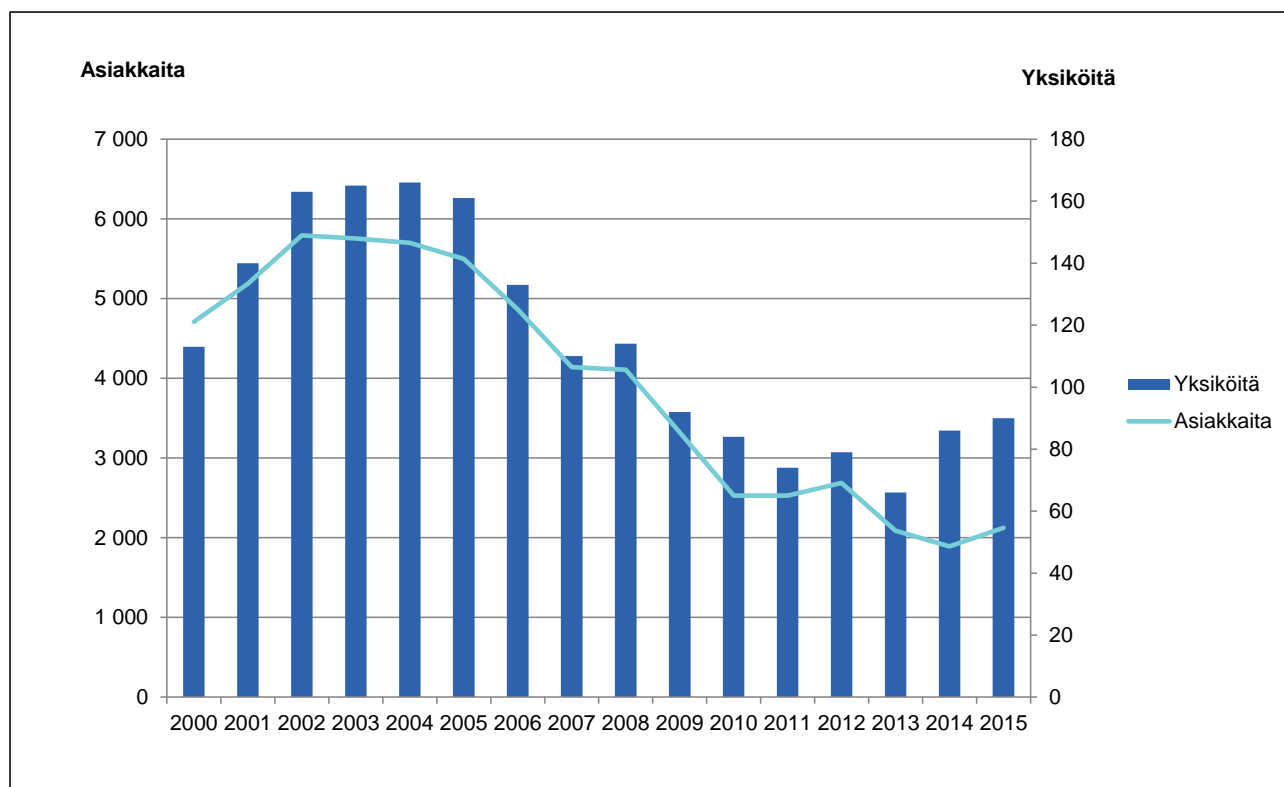

¹Ennen vuotta 2014 ongelmia aiheuttaneet päihteet viittasivat hoitoon hakeutumiseen johtaneisiin ongelmapäihteisiin. Vuodesta 2014 lähtien kysymystä täsmennettiin kattamaan vain edellisen kuukauden aikana ongelmia aiheuttaneet päihteet tai päihteet, jotka ovat aiemmin aiheuttaneet merkittäviä ongelmia ja vaikuttaneet hoitoon tuloon, vaikka asiakkaalla ei tällä hetkellä olisi lainkaan kyseisten päihteiden ongelmakäyttöä. Tiedonkeruussa asiakas voi ilmoittaa enintään viisi ongelmia aiheuttavaa päihdettä.

Huumehoidon tiedonkeruu

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää vuosittain tietoja huumeiden ja lääkkeiden väärinkäytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista erillisellä tiedonkeruulla². Tavoitteena on saada ajantasaista ja luotettavaa tietoa päihdehoitoon huumeiden vuoksi hakeutuneista asiakkaista ja huumehoidosta. Tiedonkeruuseen osallistuminen on päihdehoitoyksiköille vapaaehtoista ja palautettujen asiakaslomakkeiden määrä on vähentynyt selvästi 2000-luvun alkuvuosista (kuvio 2).

Kuvio 2. Huumehoidon tiedonkeruuseen osallistuvien asiakkaiden ja yksiköiden määrä 2000–2015

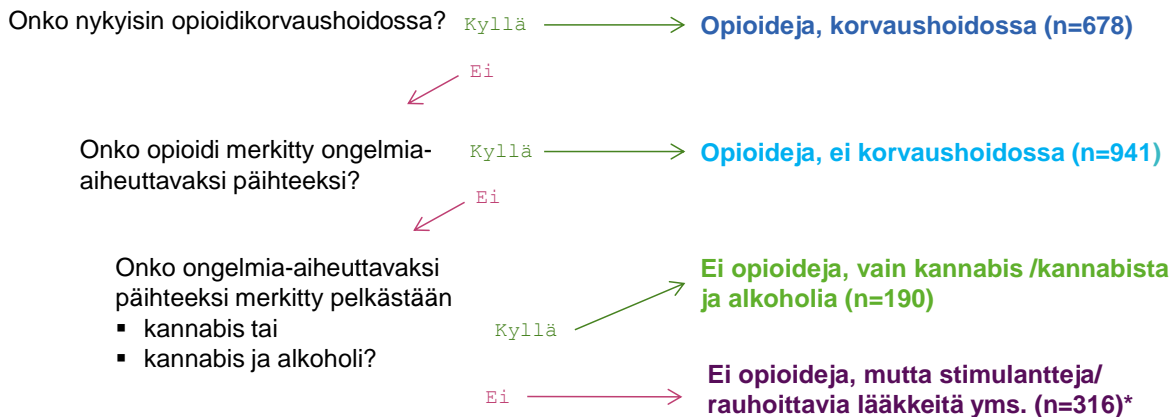

Tiedonkeruun kattavuutta on vaikea arvioida. On todennäköistä, että noin joka neljännessä huumeongelman vuoksi päihdehoidossa hoidetusta asiakkaasta täytetään vuoden aikana Pompidou-lomake. Vertailut muihin aineistoihin osoittavat, että korvaushoidossa olevien asiakkaiden ja päihdehuollon laitoshoidossa olevien asiakkaiden osalta lomakkeita täytetään useammin. Tämä merkitsee sitä, että Pompidou-aineistossa painottuvat asiakkaat, joiden hoitoon panostetaan huomattavasti resursseja. Pompidou-aineisto kuvaakin ennen kaikkea huumeiden ongelmakäyttäjiä. (Ks. laatuseloste, s.3–5.)

Tiedonkeruussa asiakas voi ilmoittaa enintään viisi ongelmia aiheuttavaa päihdettä. Yleisemmin tulokset esitetään jaoteltuna sen mukaan onko asiakas maininnut opioideja ongelmia aiheuttavana päihteenä (kuvio 3). Opioideiden ryhmään sisällytetyillä voi olla lisäksi myös muiden aineiden käyttöä (taulukko 1).

² <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tiedonkeruut/huumehoidon-pompidou-tiedonkeruu>

Kuvio 3. Huumehoidon asiakkaat jaoteltuna opioidien käytön mukaan

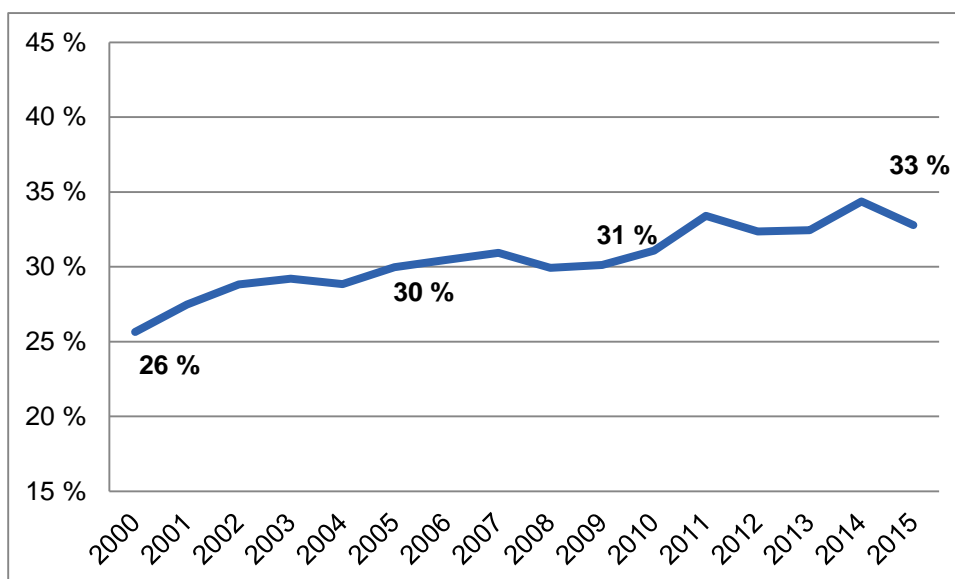
* Koska ryhmä muodostuu jäännöksenä, asiakasryhmään on laskettu mukaan myös 8 asiakasta, jotka eivät raportoineet lainkaan stimulanttien ja/tai rauhoittavien käyttöä. Kolmella oli kannabiksen (ja alkoholin) käytön lisäksi hallusinogeenien ongelmakäyttöä ja viidellä muiden lääkeaineiden tai muiden muuntohuumeiden väärinkäyttöä.

Naisten osuus huumehoidon asiakkaista kasvaa hitaasti

Kaksi kolmasosaa kertyneen aineiston asiakkaista oli miehiä. Naisten suhteellinen osuus on selvästi suurempi nuoremmassa ikäryhmissä verrattuna vanhempiin ikäryhmiin. Naiset päätyvät hoidon piiriin miehiä vähemmän pelkän kannabiksen (tai kannabiksen ja alkoholin) käytön seurauksena. (Liitetaulukot 1a, 1b, 1c, kuvio 4.)

Naisten osuus oli 2000-luvun alussa vain neljännes, mutta on kasvanut siitä kolmannekseen ja pysynyt melko vakaana viime vuodet. Koska naisten osuus on suurempi nuoremmassa ikäryhmissä, onkin todennäköistä, että koko huumehoidon asiakunnassa naisten osuus jatkaa hidasta kasvuaan. (Liitetaulukot 1a, 1b, 1c, kuviot 4, 5.)

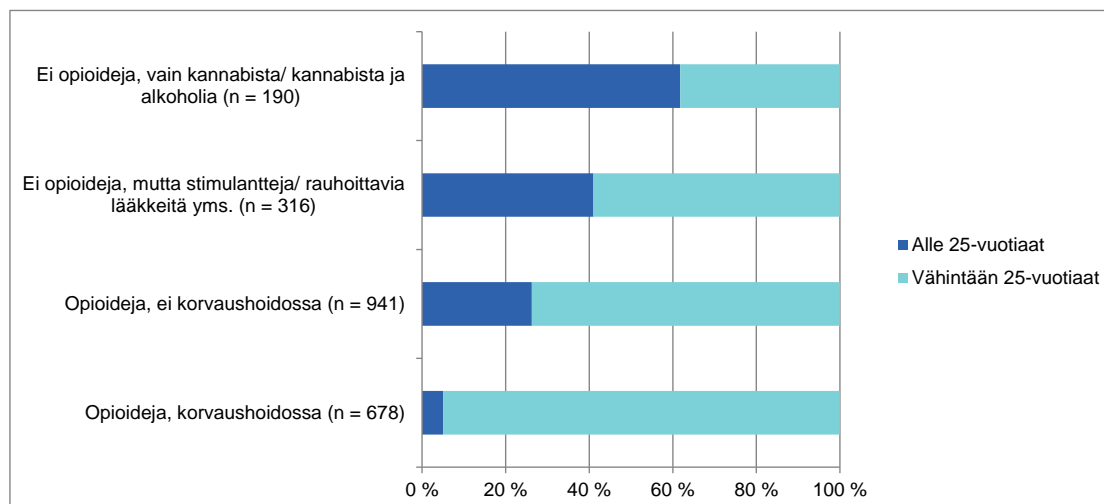
Kuvio 4. Naisten osuus huumehoidon asiakkaista 2000–2015 (%)

Huumeiden vuoksi hoidetut yhä vanhempia

Huumehoidon asiakkaiden keski-ikä oli 31,5 vuotta ja ikämediaani 31 vuotta. Miehet olivat keskimäärin kaksi vuotta vanhempia kuin naiset. Uudeltamaalta olevat asiakkaat olivat vanhimpia. Nuorimmat olivat maakunnista, joissa ei ollut yli 100 000 asukkaan kaupunkeja. Vanhimpia olivat opioiriippuvuuden lääkkeellisessä korvaushoidossa olevat asiakkaat ja nuorimpia asiakkaita, joilla oli ainoastaan kannabiksen tai vain kannabiksen ja alkoholin käyttöä. (Liitetaulukot 1a, 1c, 4, kuvio 5.)

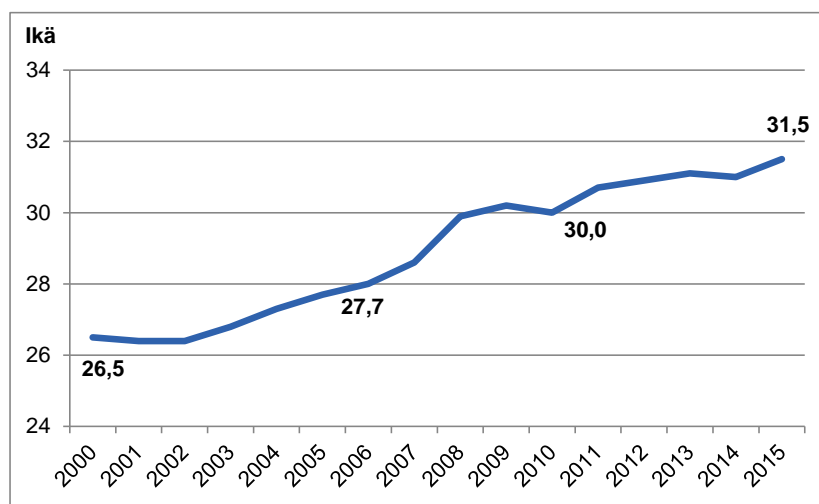
Kuvio 5. Huumehoidon asiakkaiden ikä opiidien käytön mukaan, 2015

Huumehoidon asiakkaiden keskiarvoikä on noussut tasaisesti (kuvio 6). Tämä saattaa kertoa ennen kaikkea hoidon ja tiedonkeruun keskittymisestä kroonisten huumeongelmien hoitoon.

Vuonna 2000 yli puolet aineiston asiakkaista oli alle 25-vuotiaita, kun taas vuonna 2015 vain neljännes oli alle 25-vuotiaita. (Tiedonantajapalaute 9/2001, s. 3; Liitetaulukko 1c.) Nuorten asiakkaiden vähydestä aineistossa ei voi kuitenkaan suoraan tulkita, että nuoria huumeiden ongelmakäyttäjiä ei ole yhtä paljon kuin 15 vuotta sitten, koska tiedetään, että viive huumeiden säännöllisen käytön aloittamisesta hoitoon hakeutumiseen on vuosia. Niiden asiakkaiden (n=102), joiden ongelmallisin päihde olivat opioidit ja jotka hakeutuivat hoitoon ensimmäistä kertaa vuonna 2015 ikämediaani oli 28 vuotta ja ikämediaani opiidien ensimmäiselle käytölle oli 19 vuotta. Näillä asiakkailla viive ensimmäisistä opioidikokeiluista hoitoon oli keskimäärin yhdeksän vuotta. (Tarkemmin hoitoviiveistä katso Tilastoraportti 21/2014, s. 9–10.)

Kuvio 6. Huumehoidon asiakkaiden ikäkeskiarvo 2000–2015

Huumehoidon asiakkaiden elämäntilanne

Asiakkaista joka kymmenes (9 %) oli asunnoton (liitetaulukko 1a). Valtaosa (62 %) asiakkaista asui yksin ja 21 prosenttia puolison kanssa. Miehet asuivat yksin useammin kuin naiset. (Liitetaulukko 5.)

Huumehoidon täysikäisistä asiakkaista (n=2 062) 41 prosentilla oli vähintään yksi lapsi. Neljäsohalla (23 %) asiakkaista oli alle kouluikäinen lapsi. Naisilla oli alle kouluikäinen lapsi useammin kuin miehillä. (Liitetaulukko 5.)

Huumehoidon täysikäisistä asiakkaista 12 prosenttia asui alaikäisen lapsen kanssa. Naiset asuivat alle kouluikäisten lastensa kanssa huomattavasti useammin kuin miehet. Erityisesti naisilla, mutta myös miehillä, asuminen lasten kanssa on harvinaisempaa, mikäli nuorin lapsi on jo kouluiässä. Mahdollisia syitä tähän saattaa olla, että kouluikäisten lasten vanhemmat ovat joko raitistuneet eivätkä ole enää mukana huumehoidon tiedonkeruun aineistossa tai lapset ovat muuttaneet toisen vanhemman luo tai lapset ovat lastensuojelun sijoittamina. (Liitetaulukko 5.)

Alle kouluikäisten lasten vanhemmista noin 80 prosenttia oli lastensuojelun tukitoimien piirissä. Kouluikäisten lasten (7–17-vuotiaiden) vanhemmista lastensuojelun tukitoimien piirissä oli 58 prosenttia. Alaikäisistä päihdehuumehoidon asiakkaista 89 prosenttia oli lastensuojelun asiakkaita.

Asiakkaista 16 prosenttia oli säännöllisessä tai satunnaisessa työssä ja heistä noin kolmasosa oli jonkinlaisen kuntouttavan työtoiminnan piirissä. Opiskelijoita oli 9 prosenttia koko asiakaskunnasta. (Liitetaulukot 1a, 1b.)

Työttömiä työnhakijoita oli 44 prosenttia. Eläkkeellä oli 9 prosenttia³ ja muuten työvoiman ulkopuolella 16 prosenttia. 'Muuten työvoiman ulkopuolella' -ryhmä sisältää asiakkaat, jotka eivät ole työkyisiä tai eivät hae töitä. (Liitetaulukko 1a.)

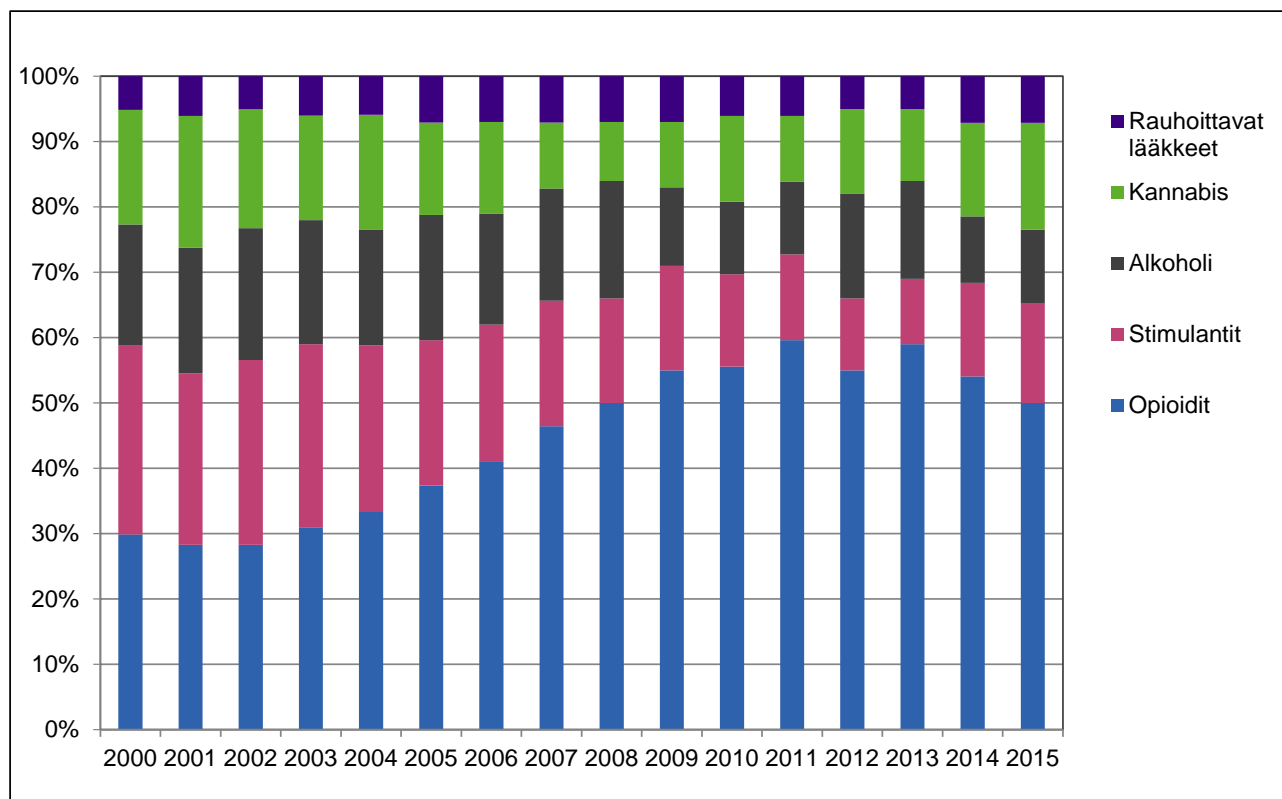
Asiakkaiden koulutustaso oli matala. Ainoastaan peruskoulun suorittaneita oli 56 prosenttia asiakkaista ja keskiasteen koulutuksen suorittaneita 34 prosenttia. (Liitetaulukko 1a.)

³ Kansaneläkelaitoksen myöntämiä työkyvyttömyyseläkkeitä, joissa esiintyy huumesairaus, oli vuoden 2015 lopussa voimassa 2 095 ja näistä pääsairautena 260. Kelan eläkkeet. SVT.

Huumehoidon tarpeen syynä useimmin opioidit

Kaiken kaikkiaan 76 prosentilla huumehoidon asiakkaista oli opioidien viimeaikaista päihdekäyttöä tai opioidiriippuvuus⁴ (kuvio 1). Opioidit olivat ensisijainen ongelmapäihde 49 prosentille tiedonkeruun asiakkaista (kuvio 7).⁵ Opioidien vuoksi hoitoon hakeutuneiden asiakkaiden osuus nousi erityisen merkittävästi 2000-luvun loppupuolella. Viime vuosina opioidit on mainittu harvemmin ensisijaisena päihteenä. Tähän saattaa vaikuttaa muutos⁴ tiedonkeruussa, jolla pyrittiin tuomaan paremmin esille asiakkaiden senhetkistä päihteiden ongelmakäyttöä.

Kuvio 7. Päihdehuollon huumeasiakkaiden ensisijainen ongelmia aiheuttava päihde vuosina 2000–2015 (%)

Opioidien ongelmakäyttäjää arvioitiin vuonna 2012 olevan noin 14 000 (Ollgren ym. 2014). Opioidien ongelmakäyttö on selvästi lisääntynyt Suomessa 2000-luvulla⁶. Lähes kaikki opioidien ongelmakäyttö Suomessa on synteettisten lääkeopioideiden käyttöä. Näistä lääkeopioideista kahta, buprenorfiinia ja metadonia, käytetään sekä päihteenä että vieroitus- tai korvaushoitolääkkeenä. Asianmukainen korvaushoitolääkkeen käyttö tapahtuu lääkärin ohjeiden mukaisesti suun kautta otettuna. Buprenorfiinin päihdekäytölle on tyypillistä pistokäyttö ja muiden päihteiden samanaikainen käyttö. Buprenorfiinin ongelmakäyttöä ei vastaavassa laajuudessa ole missään muualla Euroopassa (EMCDDA 2014, 44).

⁴ 2014 käyttöön otetussa tiedonkeruulomakkeessa kysytään päihteitä, joiden käyttö ollut ongelmallista edellisen kuukauden aikana tai muita pitkäaikaisia ongelmapäihteitä, jotka edelleen huomioidaan hoidossa. Opioidiriippuvaisten vieroitus- tai korvaushoidossa oleville ei aina ole merkitty opioideja erikseen ongelmapäihteenä, mikäli ainetta ei enää väärinkäytetä. Nämä asiakkaat on laskettu mukaan opioidiriippuvaisiksi.

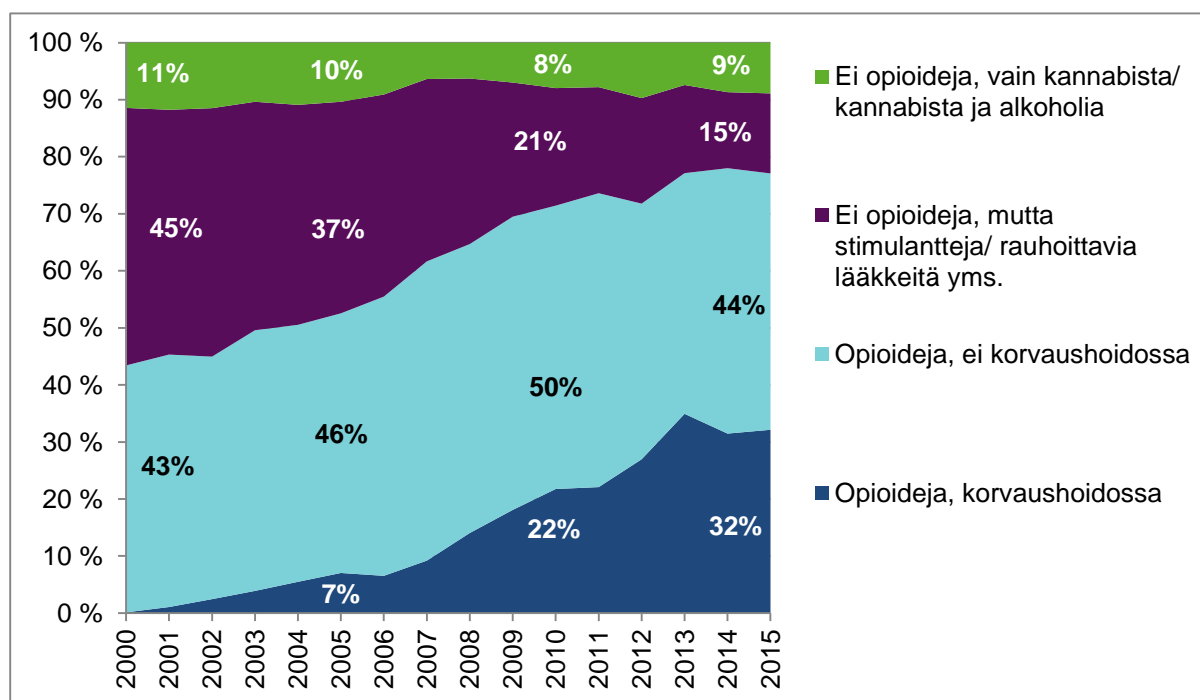
⁵ Päihdehuollon huumeasiakkaat -aineistot eri vuosina heijastelevat asiakkaiden lisäksi muutoksia tietojen toimittavissa toimipaikoissa, joten vuosittainen vertailu on jossain määrin ongelmallista. Ks. laatuseloste.

⁶ Rekisteritutkimuksessa opioidien ongelmakäyttäjää arvioitiin olevan 0,46–0,54 prosenttia 15–64-vuotiaista suomalaisista vuonna 2012, kun edellisessä tutkimuksessa opioidien ongelmakäyttäjää oli vain 0,13–0,18 prosenttia. Tutkimukset eivät kuitenkaan ole täysin vertailukelpoisia. (Ollgren ym. 2014; Partanen ym. 2007). Opioidilöydökset ovat lisääntyneet selvästi 2000-luvulla ruumiinavauksissa (Hjelt 2014). Myös niiden suomalaisten määrä, jotka väestökyselyissä ovat kertoneet käyttäneensä opioideja, on noussut (Hakkarainen ym. 2015. Metso ym. 2012).

Opioidien ongelmakäyttäjät ovat todennäköisemmin huumehoidon asiakkaita kuin muiden huumeaineiden käyttäjät. Opioidien käyttö kertoo usein selvästä hoidon tarpeesta: erilaisten huumeiden käyttö on jatkunut jo vuosia ja on useimmiten pistokäyttöä. Myös opioidien vieroitusoireita voidaan lievittää tehokkaasti lääkehoidolla toisin kuin esimerkiksi amfetamiinista vieroittauduttaessa. Sekä ongelmakäyttäjät että hoitohenkilökunta ovat hyvin tietoisia opioidiriippuvuuteen tarjolla olevasta hoidosta. Korvaushoitoasiakkaiden määrä onkin kasvanut tasaisesti 2000-luvulla⁷.

Myös huumehoidon aineistossa näkyy opioideja käyttävien osuuden kasvu 2000-luvun alkuvuosiin verrattuna (kuvio 1 ja 7) ja korvaushoidon yleistyminen (kuvio 8). Näyttäisi siltä, että tämä yksiköille vapaaehtoinen tiedonkeruu on vuosien saatossa painottunut asiakkaisiin, joiden hoitoon panostetaan huomattavasti resursseja.

Kuvio 8. Päihdehuollon huumeasiakkaat opioidien käytön mukaan 2000–2015, korkeintaan viisi ongelmapäihdettä

Opiodien vuoksi hoidossa olevissa sekä kuntoutuvia että moniongelmaisia käyttäjiä

Aineiston perusteella erityisen paljon ongelmia on kasautunut niille opioidien käyttäjille, jotka eivät ole tällä hetkellä korvaushoidossa (44 %; n=941). Opioidiongelmaisista, jotka eivät olleet korvaushoidossa, edellisen kuukauden aikaista pistokäyttöä oli 50 prosentilla ja useamman aineen sekakäyttöä 72 prosentilla (liitetaulukko 2c). Opioidiongelmaisilla, jotka eivät olleet korvaushoidossa, oli enemmän päihteiden käyttöä ja käyttökertoja kuin muilla asiakkailla. Opioidiongelmaisilla, jotka eivät olleet korvaushoidossa, opioidit olivat ongelmallisin päihde 75 prosentilla, mutta myös stimulantit mainittiin ongelmallisimpana päihteenä (11%) (Liitetaulukko 2c).

Asiakkaista, jotka eivät nyt olleet korvaushoidossa, mutta joilla oli opioidien väärinkäyttöä, 14 prosenttia oli kuitenkin joskus aikaisemmin ollut korvaushoidossa, 13 prosenttia oli nyt korvaushoidon aloittamista edeltävässä korvaushoidon tarpeen arvioissa ja 12 prosentille annettiin hoidon yhteydessä buprenorfiinia tai metadonia vieroitushoitona.

⁷ Sosiaali- terveysministeriön ensimmäinen määräys korvaushoidosta on tullut voimaan jo 1997 ja korvaushoitoon pääsyä on pyritty edesauttamaan asetuksilla 289/2002 ja 33/2008. Arvion mukaan korvaushoitoasiakkaita oli vuonna 2014 noin 3 000 [Arvio perustuu siihen, että korvaushoitoasiakkaiden määrä on kehittynyt koko maassa samalla tavoin kuin kuudessa suurimmassa kaupungissa (Vartiainen 2015.)], 2012 noin 2 400 (Partanen ym. 2014), 2008 noin 1 200 (STM 2009) ja 2003 noin 700 asiakasta (Vorma ym. 2005).

Opioidikorvaushoidossa (n=678) oli 32 prosenttia asiakkaista (kuvio 8)⁸. Opioideja käyttävistä asiakkaista korvaushoidossa oli 42 prosenttia. Opioidikorvaushoidon tavoitteena on joko kuntouttaminen ja päihteettömyys tai haittojen vähentäminen ja potilaan elämän laadun parantaminen. Kokonaan ilman päihteiden väärinkäyttöä oli edellisen kuukauden aikana ollut 25 prosenttia ja edellisen vuoden aikana 13 prosenttia korvaushoitoasiakkaista.

Korvaushoidossa olevien päihteiden käytössä on kuitenkin suuria eroja. Edellisen kuukauden aikaista pistokäyttöä oli 37 prosentilla ja useamman aineen sekakäyttöä 43 prosentilla korvaushoitoasiakkaista (Liitetaulukko 2c). Aineiston pohjalta on pääteltävissä, että kun opioidiriippuvuutta lääkitään, muiden päihteiden aiheuttamat ongelmat tulevat paremmin näkyviin. Opioidit olivatkin merkitty kaikkein ongelmallisimmaksi päihteeksi vain puolelle (50 %) korvaushoitoasiakkaista. Kannabis, amfetamiinit ja bentsodiatsepiinit olivat yhtä yleisiä ongelmapäihteitä korvaushoitoasiakkailla (Liitetaulukko 2c). Korvaushoidon kestolla ei aineistossa ollut selvää vaikutusta oheiskäytön vähentymiseen.

Buprenorfiini on selvästi eniten väärinkäytetty yksittäinen opioidi. Se oli mainittu ensisijaisena ongelmapäihteenä 37 prosentilla asiakkaista (Liitetaulukko 2a). Buprenorfiinin (esim. 'Subutex') oli maininnut viiden ensisijaisen ongelmapäihteen joukossa 933 asiakasta ja buprenorfiinin ja naloksonin yhdistelmän ('Suboxone') väärinkäytön 106. Muita ongelmapäihteinä mainittuja opioideja olivat mm. tramadoli (44), heroiini (42), oksikodoni (42), metadoni (40) ja kodeiini (31).

Huumehoidossa näkyvät muut ongelmapäihteet

Stimulantit oli ensisijainen ongelmapäihde 15 prosentille ja viiden ongelmapäihteen joukossa mainittu 51 prosentilla aineiston asiakkaista. Stimulanttien käyttö oli pääasiassa amfetamiinien käyttöä (n=975). Kokaiinin käyttö on Suomessa vähäistä (Hakkarainen ym. 2015) ja harvoin päihdehoitoon hakeutumisen syy. Koko aineistosta vain alle prosentti (n=14) mainitsi kokaiinin ongelmapäihteenään. Yleisimmin mainittuja muita stimulantteja olivat ekstaasi (n=62) ja MDPV (n=50). Stimulanttien päivittäinen ongelmakäyttö oli vähäistä.

Uni- ja rauhoittavien lääkkeiden käyttö on pääosin bentsodiatsepiinien väärinkäyttöä (n=643). Pregabaliinin (n=92) päihdekäyttö näkyy myös aineistossa. Rauhoittavia lääkkeitä käytettiin selvästi useammin oheispäihteenä kuin ensisijaisena ongelmapäihteenä. Päihdekäytössä rauhoittavia lääkkeitä käytetään usein yhdessä muiden aineiden kanssa, jolloin yhteisvaikutus on erilainen tai voimakkaampi kuin erikseen. Rauhoittavien lääkkeiden käyttö on päivittäistä kolmannekselle asiakkaista.

Kannabis on Suomessa eniten käytetty huume⁹, mutta kannabiksen käyttö ei usein johda sen kaltaiseen hoitoon, josta toimitettaisiin tietoja tässä raportoituun aineistoon. Kannabiksen osalta on tarkasteltu niitä asiakkaita, joilla ei ole alkoholin lisäksi muita päihteitä (Liitetaulukot 2). Yhdeksällä prosentilla koko aineistosta pelkästään kannabis tai kannabis ja alkoholi yhdessä oli ainoa päihde. Alle 20-vuotiailla oli kannabis selvästi yleisin ongelmapäihde (45 %).

Tiedot alkoholin ongelmakäytöstä ilmoitetaan huumehoidon tiedonkeruussa vain, mikäli asiakkaalla on myös huumeiden tai lääkkeiden väärinkäyttöä.

Eri päihteiden käyttötapoja ja käyttötiheyttä on tarkasteltu tarkemmin edellisen vuoden tilastoraportissa (17/2015).

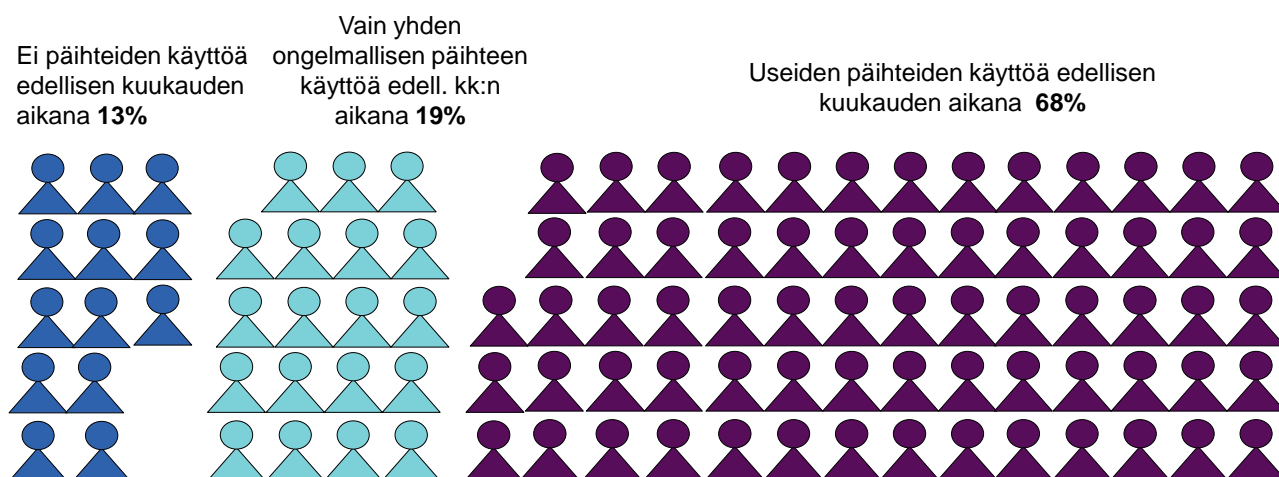
⁸ Korvaushoitoasiakkaista huumehoidon tiedonkeruu kattaa lähes neljänneksen. Ks. alaviite 7.

⁹ Huumeiden käyttöä 2014 selvittäneessä väestökyselyssä kannabista oli joskus käyttänyt 19 % ja opioideja 1,6 % suomalaisista (Hakkarainen ym. 2015).

Päihteiden sekakäyttö

Lähes kaikilla huumehoidon tiedonkeruussa mukana olleilla asiakkailla oli vuonna 2015 useita ongelmapäihteitä. Viiden ongelmallisimman päihteen joukossa oli opioidit 76 prosentilla asiakkaista, kannabis 53 prosentilla, stimulantit 51 prosentilla, rauhoittavat lääkkeet 44 prosentilla, ja alkoholi 34 prosentilla aineiston asiakkaista (kuvio 1). Vähintään kolme ongelmapäihdettä nimesi 50 prosenttia asiakkaista.

Kuvio 9. Huumeasiakkaiden ongelmapäihteiden käyttö edellisen kuukauden aikana, 2015, %

Niistä asiakkaista, joilla oli jonkin päihteen käyttöä edellisen kuukauden aikana, 63 prosentilla oli sekakäyttöä eli päihteiden samanaikaista tai peräkkäistä käyttöä. 20 prosentilla kaikista asiakkaista sekakäyttö oli sellaista, että ongelmallisimman päihteen nimeäminen oli vaikeaa. Mitä useampia ongelmallisia päihteitä asiakkaalla oli, sitä vaikeampaa kaikkein ongelmallisimman päihteen nimeäminen oli.

Eri päihteitä käytetään varsin paljon erilaissa yhdistelmissä. Aineiston yleisimmät päihdeyhdistelmät olivat opioidit ja stimulantit (41 %), opioidit ja rauhoittavat lääkkeet (39 %) tai kaikki kolme yhdessä (21 %). Useiden päihteiden käyttö aiheuttaa enemmän ongelmia kuin yksittäisten aineiden käyttö. Erityisen vaarallista on opioidien ja rauhoittavien lääkkeiden ja/tai alkoholin sekakäyttö, joka saattaa aiheuttaa hengityslaman. Buprenorfiini on tyypillisin huume-yrityskuoleman syy Suomessa. Samanaikaisesti käyttäjä on ollut usein alkoholin ja bentsodiatsepiinien vaikutuksen alaisena ja tyypillisesti kuolema on tapahtunut henkilön nukkuessa. (Vuori ym. 2012.)

Opioidit ongelmallisimmaksi ilmoittaneet mainitsivat oheispäihteinä useimmiten stimulantit (50 %) ja rauhoittavat lääkkeet (49 %). Opioidikorvaushoidossa olevat ilmoittivat vähemmän oheispäihteitä kuin sellaiset opioidien käyttäjät, jotka eivät olleet korvaushoidossa. Opioidikorvaushoidossa olevien muiden päihteiden oheiskäyttö näkyi aineistossa siten, että heillä saattoi olla kirjattuna ensisijaisena ongelmapäihteenä muu kuin opioidit ja opioidit saatettiin mainita vain oheispäihteenä. Rauhoittavat lääkkeet ongelmallisimpana maininneista 62 % mainitsi myös kannabiksen ongelmapäihteenä. Stimulanttien käyttäjät mainitsivat useammin (9 %) muut päihteet, kuten hallusinogeenit tai liuotinaineet, ongelmallisena päihteenä.

Taulukko 1. Asiakkaiden oheispäihteet ongelmallisimman päihteen mukaan, 2015, % asiakkaista¹⁰

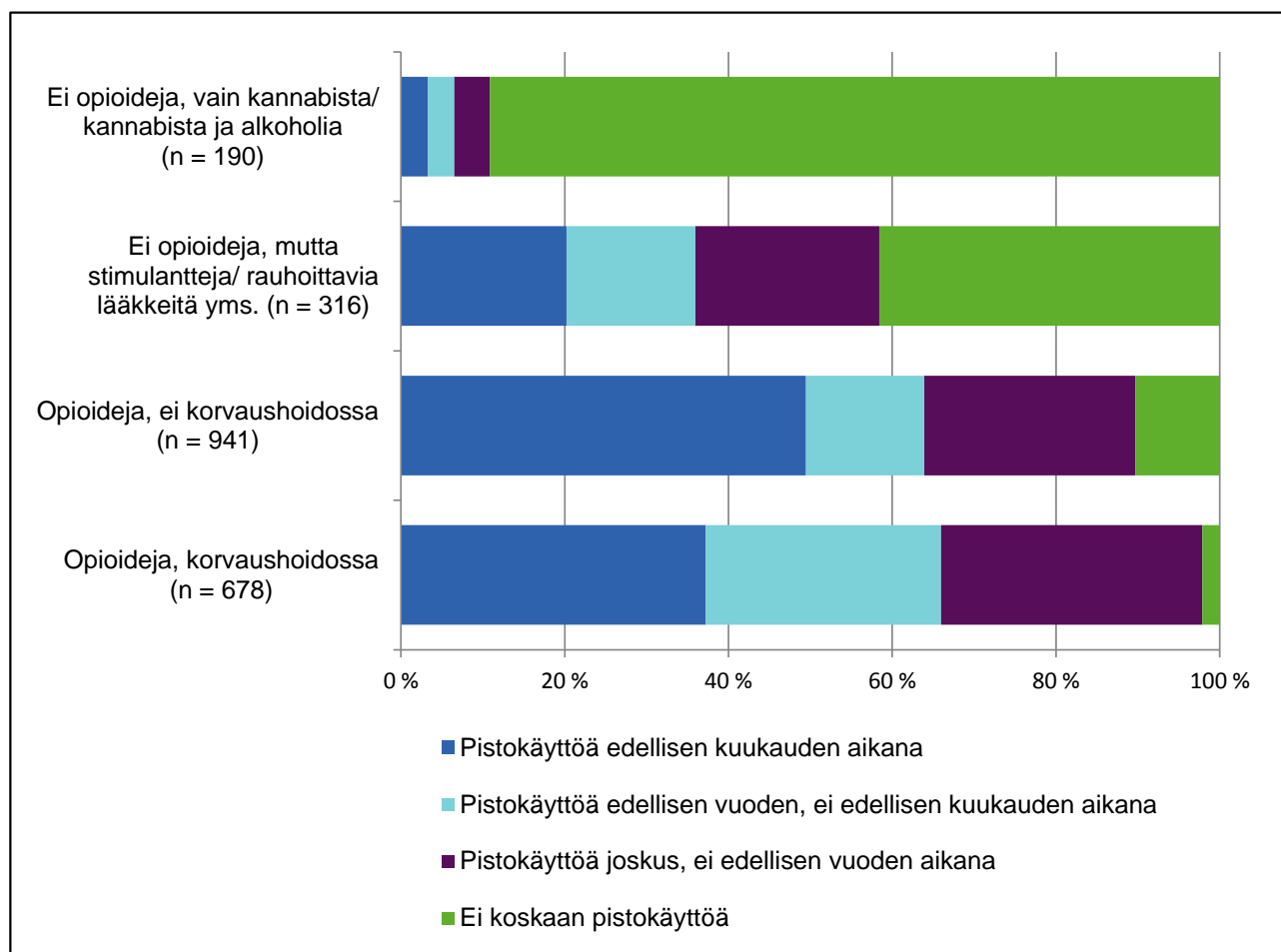
	Opioidit	Kannabis	Stimulantit	Rauhoittavat	Alkoholi
Opioidit ongelmallisin (n=1 053)		40 %	50 %	49 %	22 %
<i>Opioidit ongelmallisin, korvaushoidossa (n=349)</i>		31 %	43 %	43 %	12 %
<i>Opioidit ongelmallisin, ei korvaushoidossa (n=704)</i>		45 %	54 %	53 %	27 %
Kannabis ongelmallisin (n=349)	42 %		26 %	21 %	36 %
Stimulantit ongelmallisin (n=325)	66 %	41 %		30 %	28 %
Rauhoittavat lääkkeet ongelmallisin (n=161)	47 %	62 %	43 %		34%
Alkoholi ongelmallisin (n=229)	78 %	43 %	32 %	46%	

¹⁰ Taulukossa ei ole esitetty ryhmän pienuuden vuoksi (n=21) niitä, joiden eniten ongelmia aiheuttavaksi päihteesi on mainittu muu päihdeaine, kuten hallusinogeeni tai liuotin.

Huumeiden pistämällä tapahtunut käyttö

Suurin osa (76 %) kysymykseen vastanneista asiakkaista (n=1 627) oli käyttänyt joskus elämänsä aikana jotakin päihdettä pistämällä (liitetaulukko 2a). Edellisen kuukauden aikana pistämällä käyttöä oli 35 prosentilla ja edellisen vuoden, mutta ei edellisen kuukauden aikana 17 prosentilla. Sekä käytön yleisyydestä johtuen pistämällä tapahtuva käyttö oli yleistä myös muiden kuin opioidien tai stimulanttien käytön vuoksi hoitoon hakeutuneilla (kuvio 10).

Kuvio 10. Huumeiden pistämällä tapahtunut käyttö opioidien käytön mukaan 2015 (%)

Joskus elämänsä aikana huumeita pistämällä käyttäneistä 78 prosenttia oli joskus käyttänyt pistosvälineitä yhteisesti ja edellisen kuukauden aikana tapahtunutta pistosvälineiden yhteiskäyttöä oli ollut 9 prosentilla.

Tartuntataudit

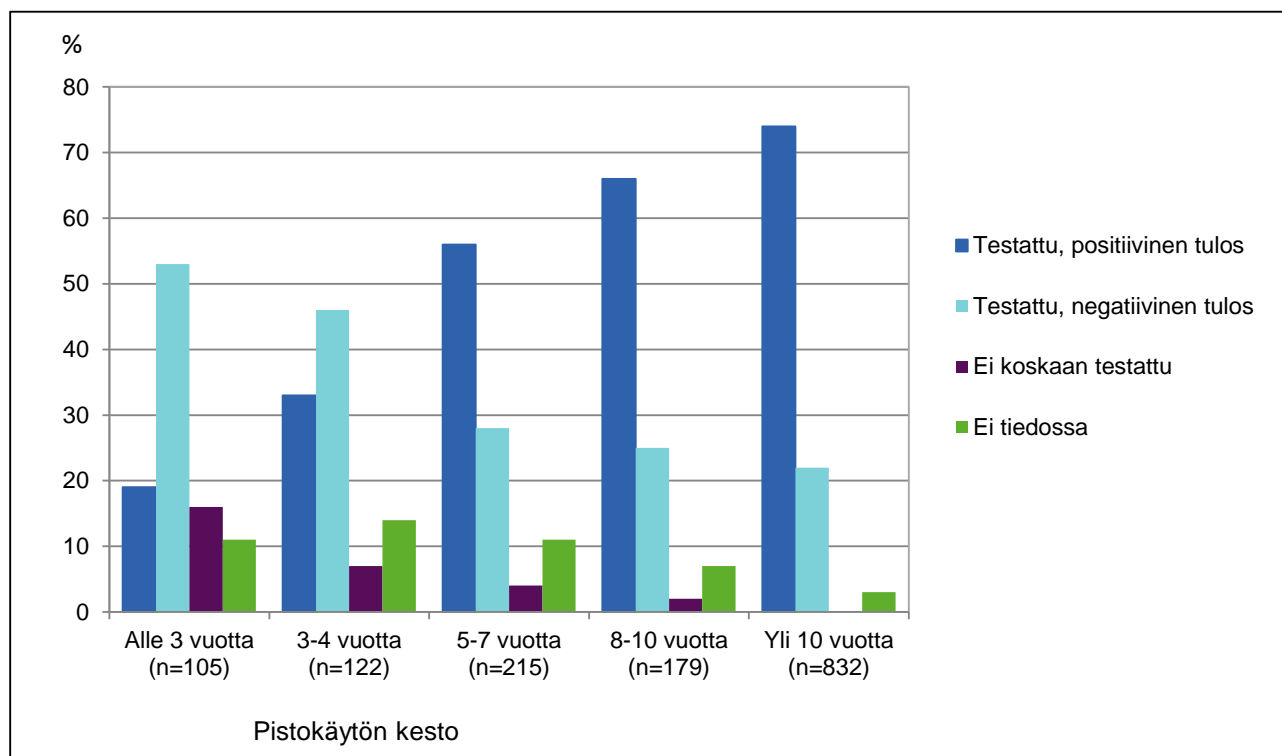
Aineiston asiakkaista 72 prosenttia oli käynyt HIV-testissä (puuttuvien tietojen määrä 17 %) ja 77 prosenttia C-hepatiittitestissä (puuttuva tieto 13 %) (liitetaulukko 2a).

HIV-positiivisia joskus testatuista (n=1 540) oli 33 henkilöä (2 %). Hepatiitti C -testissä käyneistä (n=1 636) positiivisen testituloksen oli saanut 1 044 henkilöä (64 %).

Hepatiitti C -positiivisten osuus lisääntyi huumeiden pistokäytön keston myötä. Niistä, joilla pistokäyttö oli kestänyt yli 5 vuotta, 70 prosentilla C-hepatiitti-testaustulos oli positiivinen. (Kuvio 11.)

Pistokäytön kesto lasketaan nykyisen iän ja pistokäytön aloittamisiän välisenä erotuksena. Myös hepatiitti C -testeissä käyneiden osuus kasvoi huumeiden pistokäytön keston mukaan.

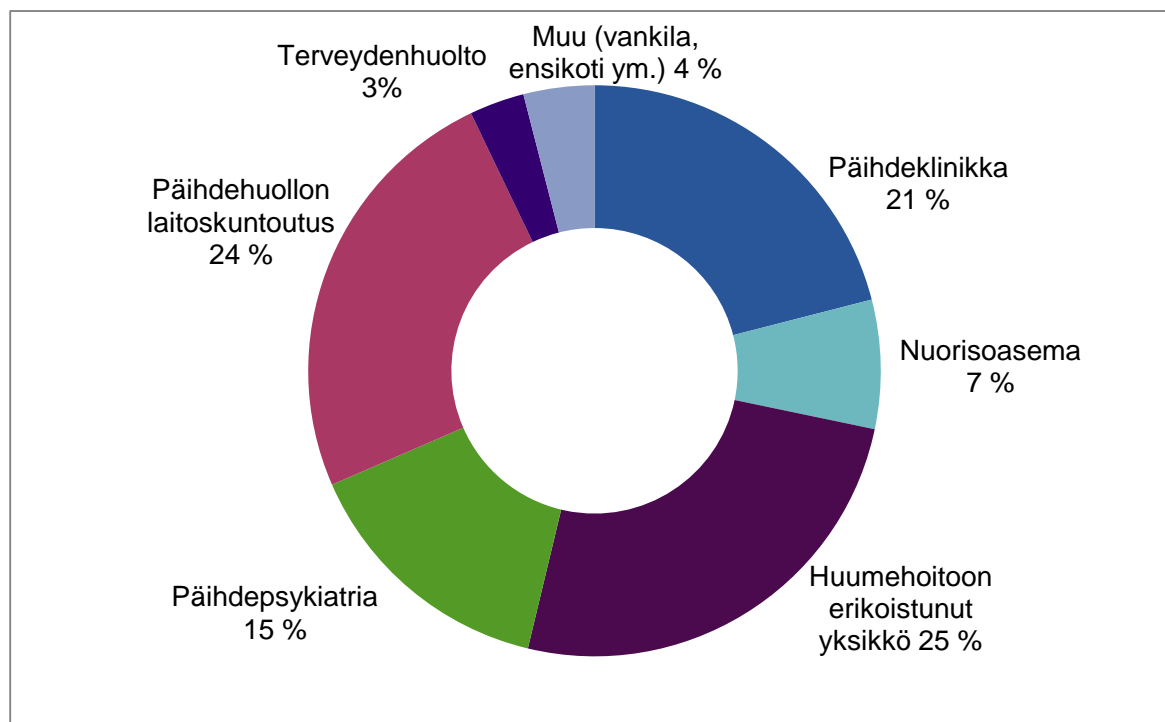
Kuvio 11. Hepatiitti C -testaus ja testitulokset huumeiden pistämällä tapahtuvan käytön keston mukaan vuonna 2015 (%)

Huumeongelmaan annettu hoito

Päihdehuollon huumehoidon tiedonkeruuseen voivat osallistua kaikki päihdehoitoa¹¹ antavat sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköt. Tiedonkeruu kuitenkin painottuu yksiköihin, joissa huumeongelmaiset asiakkaat ovat merkittävä osa asiakaskuntaa.

Kuvio 12. Huumehoidon asiakkaat (N=2 125) hoitopaikan tyypin¹² mukaan

Aineiston valtaosa (64 %) kerätään hyvin erikoistuneissa palveluissa kuten päihdepsykiatrian yksiköistä, huumeisiin erikoistuneilta klinikoilta ja laitoskuntoutuksesta. Kaikesta päihdehoidosta valtaosa annetaan kuitenkin avomuotoista hoitoa päihde- ja riippuvuusongelmaisille antavissa päihdehoitoyksiköissä (esim. A-klinikat), joiden osuus vuoden 2015 aineistossa on pienempi (28 %).

Nykyiselle hoitojaksolle asiakas oli yleisimmin ohjautunut muiden päihdehuollon palvelujen (37 %) kautta. Oma-aloitteisesti huumehoitoon oli hakeutunut 25 ja perusterveydenhuollon kautta 9 prosenttia asiakkaista. (Liitetaulukko 3a.) Kaikkein nuorimpien asiakkaiden hoitoon ohjautuminen erosi muista ikäryhmistä. Alle 20-vuotiaista asiakkaista 22 prosenttia ohjautui hoitoon lastensuojelun kautta ja 22 prosenttia muun terveydenhuollon kautta. Perhe tai ystävät olivat toimineet hoitoon ohjaajana 17 prosentilla alle 20-vuotiaista asiakkaista (liitetaulukko 3b). Alaikäisistä eli alle 18-vuotiaista 36 prosenttia ohjautui hoitojaksolle lastensuojelun lähettämänä. Päihdehoitoon hakeutuneista huumehoidon asiakkaista 72 prosentilla hoitojakso oli alkanut vuoden 2015 aikana. Nykyisellä hoitojaksolla toteutettiin katkaisu- tai vieroitushoitoa 32 prosentilla asiakkaista.

Korvaushoidossa oli 32 prosenttia asiakkaista, jonka lisäksi metadonia ja buprenorfiinia annettiin 6 prosentille kaikista aineiston asiakkaista vieroitushoidon osana. Kaikista huumeasiakkaista 38 pro-

¹¹ Huumehoidolla tarkoitetaan tässä ammattimaista, suunnitelmallista hoitoa ja kuntoutusta, jossa tähdätään huumeiden käytön tai lääkkeiden väärinkäytön lopettamiseen, vähentämiseen tai käytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Huumeiden käyttäjille tarjotaan muunkinlaisia palveluja (esim. pistovälineiden vaihto) ja hoitoa (esim. myrkytyksen hoito), joita ei ole sisällytetty tähän tiedonkeruuseen.

¹² Hoitopaikkatyyppiluokittelu on suuntaa-antava. Esimerkiksi huumehoitoon erikoistunut yksikkö voi antaa sekä avo- että laitoshoidoa.

senttia oli joskus ollut korvaushoidossa. (Liitetaulukko 3a.) Yleisin korvaushoidon muoto oli edelleen kuntouttava korvaushoito (52 %), mutta vuoden 2014 aineistoon verrattuna haittojen vähentämiseen tähtäävä korvaushoito oli lisääntynyt lähes kolmannekseen (27 %). Tästä syystä myös haittojen vähentämiseen tähtäävässä hoidossa suositun metadonin osuus nousi 2015 aineistossa korvaushoitolääkkeenä buprenorfiini-naloksonin rinnalle (liitetaulukko 6). Korvaushoidon toteuttamista on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin edellisen vuoden tilastoraportissa (17/2015).

Taulukko 2. Korvaushoidossa olevien osuus opioidien käyttäjistä 2015 ikäryhmittäin, %

	Korvaushoidossa	
	n	%
Alle 20-v.	34	0
20–24-v.	248	9
25–29-v.	340	26
30–34-v.	440	40
35–39-v.	289	47
40–44-v.	162	57
45–49-v.	67	47
50+ v.	93	49
Kaikki	1677	32

Korkein korvaushoidossa olevien osuus opioidien käyttäjistä, 57 prosenttia, on 40–44-vuotiailla.

Lähteet

EMCDDA (Euroopan huumeaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus) (2014). Euroopan huumeraportti. www.emcdda.europa.eu/...cfm/att_213154_FI_TDAT13001FIN1.pdf [7.8.2014]

Hakkarainen, P.; Karjalainen, K.; Ojajärvi, A.; Salasuo, M. (2015): Huumeaineiden ja kuntodopingin käyttö ja niitä koskevat mielipiteet Suomessa 2014. Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015):4. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015090211141> [7.9.2015]

Hjelt (2014). Helsingin Yliopiston oikeuslääketieteen osaston (ent. Hjelt-instituutti) antamat THL:lle toimittamat tiedot, jotka julkaistu Päihdetilastollisessa vuosikirjassa (THL 2014).

Käypä hoito -suositus (2012). Huumeongelman hoito. Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Päihdelääketieteen yhdistyksen asettama työryhmä. <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/naytaartikkeli/tunnus/hoi50041> [21.8.2013]

Launonen, E.; Alho, H.; Kotovirta, E.; Wallace, I.; Simojoki, K. (2015): Diversion of opioid maintenance treatment medications and predictors for diversion among Finnish maintenance treatment. International Journal of Drug Policy 26 (2015) s. 875-882.

Metso, L.; Winter, T.; Hakkarainen, P. (2012) Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet. THL. Raportti 17/2012. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085397> [18.8.2014]

Ollgren, J.; Forsell M.; Varjonen, V.; Alho, H.; Brummer-Korvenkontio, H.; Kainulainen, H.; Karjalainen, K.; Kotovirta, E.; Partanen, A.; Rönkä, S.; Seppälä, T.; Virtanen, A. (2014) Amfetamiinien ja opioidien ongelmakäytön yleisyys Suomessa 2012. Yhteiskuntapolitiikka 5/2014; 79/485-498. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116870/ollgren.pdf?sequence=2> [14.8.2015]

Partanen, Airi; Vormaa, Helena; Alho, Hannu & Leppo, Anna (2014) Opioidiriippuvuuden lääkkeellinen vieroitus- ja korvaushoito Suomessa. Suomen lääkärilehti 69 (7), 481-486. <http://www.fimnet.fi/cl/laakarilehti/pdf/2014/SLL72014-481.pdf> [18.8.2014]

Partanen, P.; Hakkarainen, P.; Hankilanoja, A.; Kuussaari, K.; Rönkä, S.; Salminen, M.; Seppälä, T. & Virtanen, A. (2007). Amfetamiinien ja opiaattien ongelmakäytön yleisyys Suomessa 2005. Yhteiskuntapolitiikka 72 (5), 553–561. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101085/075partanen.pdf?sequence=1> [18.8.2014]

Päihdehuollon huumeasiakkaat vuonna 2000. Tiedonantajapalaute 9/2001. Stakes.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2014. Tilastoraportti 17/2015. THL.

STM (Sosiaali- ja terveysministeriö) (2009). Opioidiriippuvaisten korvaushoitotilanne Suomessa. Lääkinhallitusten selvitysten yhteenveto, 20.2.2009.

Varjonen, V.; Tanhua, H.; Forsell, M.; Perälä, R. (2012). Huumeiden tilanne Suomessa 2012. THL. Raportti 2012/75. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-801-8> [18.8.2014]

Vartiainen, A. (2015) Kuuden suurimman kaupungin päihdehuollon palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2014. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 1/2015. http://www.kuusikkokunnat.fi/SIRA_Files/downloads/Paihdehuolto/ph_raportti_2015.pdf [14.8.2015]

Vormaa, H.; Sokero, P.; Turtiainen, S.; Katila, H. (2005). Opioidikorvaushoito tehoaa Korvaushoito. Hyksin päihdepsykiatrian yksikössä 2000-2002. Lääkärilehti 9/2005 vsk 60 s. 1013–1016.

Vuori, E.; Ojanperä, E.; Launiainen, T.; Nokua, J.; Ojansivu, R-L. (2012) Myrkytyskuolemien määrä kääntynyt laskuun. Suomen Lääkärilehti 22/2012, s. 1735–1741a.
http://www.laakarilehti.fi/files/nostot/2012/nosto22_1.pdf [18.8.2014]

Käsitteet ja määritelmät

Apteekkisopimus: Opioidiriippuvaisen korvaushoito, jonka tavoitteena on kuntouttaminen ja päih-teettämyys. Korvaushoitolääkkeen jako suoritetaan apteekista.

Arviointijaksot: Arvioidaan asiakkaan päihdehoidon tarve ja tarkoituksenmukainen jatkohoitopaik-ka. Edeltää mm. opioidikorvaushoidon aloittamista. Voi olla avo- tai laitospuolesta.

A-klinikka tms.: A-klinikat ja muut avopuolesta päihdehoitoa aikuisille antavat yksiköt kuten mie-lenterveys- ja päihdeklinikat.

Ensikokeilun ikä: Ikä, jolloin käytti ensimmäisen kerran päihdettä. Saadaan lomakkeesta 1. päih-teen osalta.

Haittoja vähentävä korvaushoito: Haittoja vähentävässä korvaushoidossa pyritään potilaan elä-mänlaadun parantamiseen ja haittojen vähentämiseen.

Hoitoyksikön tyyppi: Tiedonkeruuseen ilmoittautuessa yksikkö ilmoittaa hoitoyksikön tyyppin seuraavista vaihtoehdoista: A-klinikka tms., nuorisoasema, päihdepsykiatria, huumehoitoon erikoistunut yksikkö, katkaisuhoidoyksikkö, yhdistetty katkaisu- ja kuntoutuslaitos, päihdehuollon kuntoutuslaitos, vankilan terveydenhuoltoyksikkö, vankilan päihdehoitoyksikkö, sairaalan vuodeosasto, terveysasema, yhdistetty mielenterveys- ja päihdeyksikkö, psykiatria (muu kuin päihdepsykiatria), erityisäitiyspoliklinikka, päihdehuollon lastensuojelu, ensikoti, sosiaalitoimisto, terveysneuvontapiste, päiväkeskus, vertaistoiminta, päihdehuollon asumisyksikkö, ensisuoja, selviämisasema, muu. Aineistoa ei ole raportissa tarkasteltu hoitoyksikön tyyppi -luokituksen mukaan.

Huumausaine: Aineet, jotka on määritelty asetuksessa huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (543/2008).

Huume: Yleiskäsite, joka sisältää sekä huumausaineet että ne pääasiallisesti keskushermostoon vaikuttavat (pkv) lääkeaineet, joita voidaan käyttää päihtymystarkoituksessa.

Huumehoidon Pompidou-tiedonkeruu: Päihdehoitoyksiköille vapaaehtoinen, anonymi tilasto-tiedonkeruujärjestelmä, jossa kerätään tietoja huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutu-neista asiakkaista.

Huumehoito: Ammattimaista, suunnitelmallista hoitoa ja kuntoutusta, jossa tähdätään huumeiden käytön tai lääkkeiden väärinkäytön lopettamiseen, vähentämiseen tai käytöstä aiheutuvien haitto-ten vähentämiseen. Huumeiden käyttäjille tarjotaan muunkinlaisia palveluja ja hoitoa. Yksittäiset kontaktit sosiaali- tai terveydenhuoltoon (esim. neuvonta tai ensiapu) eivät ole tässä tarkoitettua huumehoitoa. Myöskään toistuvat kontaktit yleisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin (esim. toimeentu-loasioiden hoitaminen tai pistokäytön aiheuttaman infektion hoito) eivät ole tässä tarkoitettua huu-mehoitoa, mikäli käynnit eivät keskity varsinaisen huumeongelman käsittelyyn. Kontakteissa mata-lan kynnyksen palveluihin (esim. terveysneuvontapisteisiin) huumeongelmat ovat usein keskiössä, mutta palvelun tavoitteena on auttaa asiakasta arjessa, eikä antaa suunnitelmallista hoitoa riippu-vuuteen.

Huumehoitoon erikoistunut palvelu: Päihdehuollon erityispalveluiden tai terveydenhuollon yksi-köt, jotka ovat erikoistuneet huumeiden käyttäjien avo- tai laitospuoleiseen hoitoon. Esim. opioidi-korvaushoitoklinikat, huumevieroitusyksiköt ja erikoissairaanhoidon päihdepsykiatria.

Kannabis: Marihuana, hasis ja muu kannabis.

Kuntouttava korvaushoito: Opioidiriippuvaisen korvaushoito, jonka tavoitteena on kuntouttami-nen ja päih-teettämyys.

Nuorisoasema: Alaikäisten ja nuorten aikuisten avomuotoinen päihdehoitoyksikkö.

Opioidien ongelmakäyttäjät, jotka eivät korvaushoidossa: Ongelmapäihteeksi (1–5.) merkitty joku opioidi, mutta ei täytä 'opioidikorvaushoitoasiakas'-poiminnan ehtoja.

Opioidikorvaushoito: Opioidiriippuvaisille annettava lääkkeellinen hoito, joka kestää usein vuosia. Korvaushoidosta on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus 33/2008. Metadoni- ja buprenorfiinikorvaushoito lisää opioidiriippuvaisten hoidossa pysymistä ja vähentää laittomien opioidien käyttöä, rikollisuutta, kuolleisuutta ja HIV-riskikäyttäytymistä (Käypä hoito -suositus 2012). Opioidikorvaushoidon tavoitteena on joko kuntouttaminen ja päihteettömyys tai haittojen vähentäminen ja potilaan elämän laadun parantaminen.

Opioidikorvaushoitoasiakas: Aineistossa korvaushoitoasiakkaiksi on luokiteltu henkilöt, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa [kysymys 30 - 'Kyllä (nyt tai aiemmin)'], ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkehoidosta vastaa toinen yksikkö [kysymys 29 - 'Kyllä' tai 'Ei, mutta asiakas korvaushoidossa josta vastaa toinen taho']. Koska opioidi- korvaushoidossa olevat ovat kaikki opioidiriippuvaisia, on heidät laskettu opioidien käyttäjiksi niissäkin tapauksissa, jossa ongelmapäihteeksi (1-5.) ei ole merkitty opioideja.

Opioidit: Voimakkaita kipua poistavia aineita, jotka jalostettu unikonkukasta (esim. heroini) tai synteettisiä lääkekäyttöön kehitettyjä opioideja (esim. buprenorfiini). Viime vuosina lähes kaikki opioidien käyttö Suomessa on ollut synteettisten lääkeopioideiden käyttöä. Näistä lääkeopioideista kahta, buprenorfiinia ja metadonia, käytetään sekä päihteenä että vieroitus- tai korvaushoitolääkkeenä.

Opioidiriippuvaisen vieroitushoito: Opioidiriippuvaisen päihteettömyyteen tähtäävää hoitoa, jossa käytetään apuna buprenorfiinia tai metadonia sisältäviä lääkevalmisteita. Vieroitus- hoidosta on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus 33/2008.

Päihde: Alkoholi, korvikkeet, liuottimet, pääasiassa keskushermostoon vaikuttavat pkv-lääkeaineet ja huumausaineet.

Päihdehuollon erityispalvelut: A-klinikat, nuorisoasemat sekä vastaavat avohoitoyksiköt, katkaisuhoitoasemat ja kuntoutusyksiköt sekä päihdeongelmallisille tarkoitetut päivätoimintakeskukset, ensisuoja- ja asumispalvelut sekä huumeiden käyttäjien terveysneuvontapisteet.

Päihdehuollon laitospalvelu: Ympäri vuorokautinen katkaisu- tai kuntoutushoito laitoksessa tai osastolla, joka on erikoistunut päihdeasiakkaiden hoitoon. Huumehoitoon erikoistuneet laitokset on luokiteltu 'Huumehoitoon erikoistuneiden palvelujen' alle.

Päihdepalvelut: Päihdehuollon erityispalvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yleispalvelut, joista haetaan apua päihteiden käyttöön liittyvistä syistä.

Rauhoittavat lääkkeet: Psykoosi- ja neuroosilääkkeet sekä unilääkkeet. Erityisesti bentsodiatsepiinit, mutta myös barbituraatti ja neuroleptit. Aiemmissa tiedonkeruissa nimellä hypnotit ja sedatiivit.

Sekakäyttö: Päihteiden samanaikainen tai peräkkäinen käyttö, jolla tavoitellaan eri päihteiden yhteisvaikutusta. Käytetyt aineet voivat olla sattumanvaraisia tai tarkoin harkittuja.

Stimulantit: Piristeitä kuten amfetamiini, kokaiini, ekstaasi ja useimmat uudet muuntohuumeet.

Vieroitushoito: Hoidon tavoitteena on päihdekierteen katkaisu, vieroitusoireiden hoitaminen ja jatkohoidon suunnittelu. Avo- tai laitoshuolto.

Yleiset palvelut: Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, jotka eivät ole erityisesti päihdeasiakkaille kohdennettuja. Esim. terveyskeskukset, (aikuis)psykiatria, sosiaalitoimisto.

Liitetaulukot

Huumehoidon tietojärjestelmän aineistoa on eritelty tarkemmin koko aineiston osalta, ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutuneiden osalta, sukupuolittain, alueittain (Uusimaa ja muu Suomi) sekä maakunnittain kahdessa ryhmässä maakunnan kaupunkien koon mukaan (maakunnat, joissa yli 100 000 asukkaan kaupunkeja; maakunnat, joissa enintään 100 000 asukkaan kaupunkeja tai kuntia).

- Liitetaulukko 1a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 1b. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 1c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot opioidien käytön mukaan
- Liitetaulukko 2a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: päihteiden ongelmakäyttö hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 2b. Päihdehuollon huumeasiakkaiden 2015: päihteiden ongelmakäyttö ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 2c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: päihteiden ongelmakäyttö opioidien käytön mukaan
- Liitetaulukko 3a. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan
- Liitetaulukko 3b. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit ikäryhmittäin
- Liitetaulukko 3c. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit opioidien käytön mukaan
- Liitetaulukko 4. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot ja päihteiden ongelmakäyttö alueittain
- Liitetaulukko 5. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: Täysi-ikäisten huumeasiakkaiden (n=2 064) lapset ja asuminen lasten kanssa
- Liitetaulukko 6. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: opioidiriippuvaisen vieroitus- tai korvaushoito

Taulukoissa käytetyt symbolit

- Ei yhtään
- 0 Pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
- .. Tietoa ei ole saatu tai se on liian epävarma esitettäväksi

Liitteet

- Liite 1. Huumehoidon tietojärjestelmän vuoden 2015 aineisto hoitopaikoittain
- Liite 2. Vuoden 2015 huumehoidon tietojärjestelmän aineiston jakautuminen hoitoyksikkötyypeittäin
- Liite 3. Huumehoidon hoitotietolomake

Liite 1. Huumehoidon tietojärjestelmän vuoden 2015 päällekkäistapauksista puhdistettu aineisto hoitopaikoittain

	Yksikkö	Hoito-yksikkö-tyyppi*
Yksiköstä aineistossa alle 10 asiakas-lomaketta	Anjalansalon päihdekuntoutuskeskus / Kuntoutumisyhteisö Anjalansalo	530
	Avopalveluyksikkö Olivia	570
	Ensikoti Helmiina	940
	Ensikoti Pihla	570
	Ensikoti Pinja	940
	Espoon A-klinikka	511
	Espoon nuorisoasema	512
	Helsingin kaupunki / Etelän päihdepoliklinikka (Sörnäinen)	511
	Helsingin Diakonissalaitos / Päihdevieroitusosasto	520
	Helsingin Nuorisoasema	512
	Itäinen A-klinikka / Itäkeskuksen toimipiste	511
	Kankaanpään A-koti	530
	Päihdesairaala / Katkaisu- ja vieroituslaitos	520
	Katkaisuhoitoasema, Kouvola	520
	Keravan vankila	161
	Kestilän vankila	161
	Kymen A-klinikkatoimi / Karhulan kuntoutumiskoti	530
	Kymen A-klinikkatoimi / Neppari	530
	Lapin ensi- ja turvakoti / Ensikoti Talvikki	940
	Louhela-yhteisö	530
	NuVa ky / Sosiaalipalvelukeskus	910
	Oulunkylän ensikoti	940
	Oulunkylän ensikoti / Avopalvelu Pesä	940
	Perhe- ja päihdekliniikka, Kokemäki	511
	Päihdesairaala / Perhekuntoutusyksikkö	530
	Pitkämäen kuntoutusyksikkö, Lahti	530
	Päihdekeskus Portti / Laitoskuntoutus	530
	Päihdesairaala / Päihdekuntoutusyksikkö	530
	Sanaskoti Oy, Lohja / Vieroitusosasto	520
	Sastamalan päihdekliniikka	511
	Seinäjoen nuorisoasema Steissi	512
	Sovatek-säätiö	519
	Tampereen kaupunki / Vastaanottotoiminta	122
	Tampereen kuntoutumiskeskus	530
	Turun A-klinikka	511
	Turun nuorisoasema	512
	Valkama-yhteisö, Kotka	540

Liite 1. jatkuu

Yksiköstä aineistossa 10–29 asiakas- lomaketta	Anjalansalon päihdekuntoutuskeskus / Katkaisu- ja selviämisasema	520
	Ensikoti Iida	570
	Ensikoti Pihla / Avopalveluyksikkö Amalia	940
	Espoon K-klinikka	519
	Espoon kriisi- ja vieroitusosasto	520
	Helsingin Diakonissalaitos / Munkkisaaren palvelukeskus (HIV-positiivisten päiväkeskus)	519
	Helsingin ensikoti ry. / Avopalveluyksikkö Esmiina	940
	Helsingin Kettutien erityispoliklinikka	519
	Helsingin Vinkki, Malmi	519
	Helsingin Vinkki, Toinen linja	519
	Hoitokoti Tuhkimo	530
	Hämeenlinnan A-klinikka	511
	Itä-Helsingin Vinkki	519
	Järvenpään kaupunki / Terveyspalvelut / Mielenterveys- ja päihdetyön yksikkö	997
	Kohtaamispaikka Kipinä	519
	Kymen A-klinikkatoimi / Haminan A-klinikka	511
	Lahden A-klinikka	511
	Lapin ensi- ja turvakoti / Avopalveluyksikkö Tuulia	570
	Läntinen A-klinikka ja katkaisuhuoltoasema	511
	Nissnikun kuntoutuskeskus	525
	Niuvanniemen sairaala / Psykiatrian yksikkö	113
	Pieksämäki / Päihdepalvelut	997
	Rauman Päihdekliniikka	511
	Pohjoinen A-klinikka / Malmin toimipiste	511
	Salon terveyskeskus / Päihdeyksikkö / Läntinen terveysasema	997
	Sovatek-säätiö / Päihdepäivystys	511
	Tampereen korvaushoitoklinikka	519
	Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin ky / Uudenkaupungin psykiatrinen sairaala / Tutkimus- ja hoito-osasto	113

Liite 1. jatkuu

	Yksikkö	Hoito- yksikkö- tyyppi*
Yksiköstä aineistossa 30–49 asiakas- lomaketta	Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimi / Päihdekuntoutusyksikkö	525
	Hietalinna-yhteisö	530
	Koutakoti Oy	530
	Kouvolan A-klinikka	511
	Kouvolan A-klinikka / Huumevieroitusyksikkö	519
	Kymen A-klinikkatoimi / Karhulan A-klinikka	511
	Lapin nuorten päihde- ja huumeclinikka ROMPPU	512
	Mikkelin A-klinikka	511
	Mikkeli-yhteisö	530
	Olivia-hovi Oy / Karvoshovin päihdekuntoutuskeskus	530
	Salon A-klinikka	511
	Sanaskoti Oy, Lohja / Kuntoutusosasto	530
	Satakunnan sairaanhoitopiiri, Päihdepsykiatrian poliklinikka	513
	Turun katkaisuhuolto- ja selviämisasema	520
	TYKS / Addiktiopoliklinikka PT 723	519
	Vantaan päihdevieroitusyksikkö	520
Yksiköstä aineistossa yli 50 asiakas- lomaketta	HUS / Opioidiriippuvuuspoliklinikka	513
	Kettutien erityispoliklinikka, Arabianrannan toimipiste	519
	Kymen A-klinikkatoimi / Katkaisuhuoltoasema	520
	Kymen A-klinikkatoimi / Päihdeclinikka	511
	Nuorisoasema Klaara	512
	Sovatek-säätiö / Huumevieroitusosasto	520
	TAYS / Päihdepsykiatrian osasto APS5, Pitkänien sairaala	513
	TAYS / Päihdepsykiatrian poliklinikka	513
	Vantaan H-klinikka (korvaushoitoklinikka)	519

* Ks. Liite 2: Hoitoyksikkötyypit.

Liite 2. Vuoden 2015 huumehoidon tietojärjestelmän päällekkäistapauksista puhdistetun aineiston jakautuminen hoitoyksikkötyypeittäin

Yksikkötyyppi		Yksiköistä aineistossa asiakaslomakkeita	
		n	%
511	A-klinikka	426	20
512	Nuorisoasema	155	7
513	Päihdepsykiatria	313	15
519	Huumehoitoon erikoistunut yksikkö	541	25
525	Päihdehuollon laitoshoido	112	5
520	Katkaisuhoitoyksikkö	224	11
530	Päihdehuollon kuntoutuslaitos	183	9
540	Päihdehuollon asumisyksikkö	1	0
161	Vankilan päihdehoitoyksikkö	8	0
122	Terveysasema	17	1
997	Yhdistetty mielenterveys- ja päihdeyksikkö	20	1
113	Psykiatria	49	2
570, 940	Päihdehuollon lastensuojelu, ensikoti	76	4
Kaikki yksiköt		2125	100

Asiakas

Haastattelupäivämäärä

Taustatiedot									
1. Päällekkäistapaustunniste <div></div>		2. Sukupuoli ☐ Mies ☐ Nainen ☐ Ei tietoa		3. Syntymävuosi <div></div>		4. Maakunta <div></div>		5. Kansalaisuus ☐ Suomi ☐ Muu EU-maa ☐ Ei EU-maa ☐ Ei tietoa	
Elämäntilanne ● Kuluneen kuukauden aikana									
6. Missä asuu? ☐ Vakinainen asunto ☐ Vankila (yli 2kk) ☐ Tilapäinen asunto ☐ Pitkäaikainen laitoshoido ☐ Asunnoton ☐ Muu, mikä? ☐ Ei tietoa				7. Asuuko vakituisesti toisen aikuisen kanssa? ☐ Puoliso ☐ Ei, yksin ☐ Sukulainen /- isia ☐ Ei tietoa ☐ Ystävä /-iä ☐ Muu, mikä?			8. Asuuko alle 18v lasten kanssa? ☐ Kyllä ☐ Osittain ☐ Ei ☐ Ei tietoa		
9. Onko omia lapsia? ☐ Ei ☐ Ei tietoa ☐ Kyllä, nuorin alle kouluikäinen ☐ Kyllä, nuorin 7v-17v ☐ Kyllä, kaikki täysikäisiä					10. Onko lastensuojelun tukitoimien piirissä? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei tietoa				
11. Työvoimaan kuuluminen Työvoiman ulkopuolella ☐ Säännöllinen työ ☐ Opiskelija ☐ Satunnainen työ ☐ Kotiäiti/-isä ☐ Tuettu työtoiminta tms. ☐ Eläke ☐ Työtön työnhakija ☐ Muuten työvoiman ulkopuolella ☐ Ei tietoa ☐ Muu, mikä?					12. Koulutustaso (ylin loppuun suoritettu) ☐ Peruskoulu kesken ☐ Ei tietoa ☐ Peruskoulu ☐ Keskiaste (lukio, ammattikoulu) ☐ Korkea-aste (opisto, amk, korkeakoulu)				
Päihteiden ongelmakäyttö									
					● Käyttökerrat kuluneen kuukauden mukaisesti. ● Asianmukaista korvaushoitolääkitystä EI merkitä käyttökertoihin.				
		Päihde		Tavallisin käyttötapa		Käyttökerrat kulunut kk			
13.1 Eniten ongelmia aiheuttava päihde		<div></div>		<div></div>		<div></div>		14. Minkä ikäisenä käyttänyt ensimmäisen kerran eniten ongelmia aiheuttavaa päihdettä? <div></div>	
13.2 Muu ongelmia aiheuttava päihde		<div></div>		<div></div>		<div></div>		Tavallisin käyttötapa 1= pistämällä 2= polttamalla 3= suun kautta 4= nenän kautta 5= muulla tavoin 99= ei tietoa Käyttökerrat 7= päivittäin 5= 4-6 päivänä viikossa 2= 2-3 päivänä viikossa 1= yhtenä päivänä viikossa tai harvemmin 0= ei käyttöä kuluneen kuukauden aikana 99= ei tietoa	
13.3 Muu ongelmia aiheuttava päihde		<div></div>		<div></div>		<div></div>			
13.4 Muu ongelmia aiheuttava päihde		<div></div>		<div></div>		<div></div>			
13.5 Muu ongelmia aiheuttava päihde		<div></div>		<div></div>		<div></div>			
15. Päihteettömiä kuukausia edellisen 12 kuukauden aikana <div></div>				16. Onko asiakkaalla ollut sekakäyttöä viimeisen kuukauden aikana? ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei tietoa Sekakäytöllä tarkoitetaan tässä päihteiden samanaikaista tai peräkkäistä käyttöä.					
				17. Onko sekakäyttö luonteeltaan sellaista, että ongelmallisimman päihteen nimeäminen on vaikeaa? Työntekijän arvio ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei tietoa					
Riskikäyttäytyminen									
		18. Onko käyttänyt huumeita pistämällä?		19. Onko ruiskujen ja neulojen yhteiskäyttöä?		20. Onko muiden pistosvälineiden (valmis käyttöannos, vesi, klikkikuppi, filteri) yhteiskäyttöä?		21. Minkä ikäisenä ensimmäisen kerran käyttänyt huumeita pistämällä? <div></div>	
Kyllä, viimeisen kuukauden aikana		☐		☐		☐			
Kyllä, viimeisen vuoden aikana, mutta ei kuluneen kuukauden aikana		☐		☐		☐			
Kyllä aiemmin, mutta ei viimeisen vuoden aikana		☐		☐		☐			
Ei, ei koskaan		☐		☐		☐			
Ei tietoa		☐		☐		☐			
22. Onko testattu									
Kyllä, viimeisen vuoden aikana		Kyllä aiemmin, mutta ei viim. 12kk		Ei, ei koskaan		Ei tietoa		23. Viimeisimmän testin tulos	
HIV		☐		☐		☐		Positiivinen	
C-hepatiitti		☐		☐		☐		Negatiivinen	
								Ei tietoa tuloksesta	

Asiakas

Hoitoyksikkökoodi

Nykyinen hoitojakso ja hoitoontulo

24. Nykyinen hoitojakso aloitettu tässä hoitoyksikössä

vuosi

Number of people	Number of people
1 person	10
2 people	5
3 people	2

kuukausi

25. Hoidon luonne

- ☐ Avohoito ☐ Muu, vankila ☐ Muu, mikä?
- ☐ Laitoshoito

26. Toteutetaanko tällä hoitoiaksolla katkaisu- tai vieroitushoitoa ☐ Ei ☐ Kyllä ☐ Ei tietoa

27. Onko ollut aiemmin hoidossa huumeiden tai lääkkeiden päihdekäytön takia? (Tässä tai muussa hoitoyksikössä)

- ☐ Hoito jatkuu tässä hoitoyksikössä edelliseltä kalenterivuodelta
- ☐ Kyllä, viimeisen 6 kk aikana, mutta toisessa hoitoyksikössä tai toisella hoitojaksolla tässä hoitoyksikössä
- ☐ Kyllä, mutta ei viimeisen 6 kk aikana
- ☐ Ei

28. Mitä kautta asiakas on lähetetty tai ohjautunut tälle hoitojaksolle? (ei täytetä, jos hoito jatkuu edelliseltä kalenterivuodelta)

☐ Katkaisu- tai vieroitushoito	☐ Perusterveydenhuolto	☐ Lastensuojelu	☐ Kouluun tai opiskeluun liittyvä taho
☐ Muu päihdepalveluyksikkö	☐ Työterveyshuolto	☐ Muu sosiaalihuolto	☐ Poliisi, oikeuslaitos, vankila
	☐ Muu terveydenhuolto		☐ Hakeutunut hoitoon itse tai läheisten tuella
☐ Muu, mikä			

29. Annettaanko tällä hoitoiaksolla buprenorfiinia tai metadonia sisältäviä lääkkeitä?

- ☐
- Kyllä
- ☐
- Ei
- ☐
- Ei, mutta asiakas korvaushoidossa, josta vastaa toinen taho
- ☐
- Ei, mutta hoitojaksolla arvioidaan opioidikorvaushoidon tarvetta

30. Onko ollut koskaan opioidikorvaushoidossa? (STM 33/2008 tai vastaava)

- ☐
- Ei koskaan
- ☐
- Kyllä (nyt tai aiemmin) (→ kys 31)
- ☐
- Ei tietoa

31. Minä vuonna opioidikorvaushoito on ensimmäisen kerran aloitettu?

Age Group	Number of People
10-14	10
15-19	5
20-24	5
25-29	5

32. Onko opioidikorvaushoito jatkunut keskeytyksettä?

- ☐
- Kyllä (→ kys. 34)
- ☐
- Ei
- ☐
- Ei tietoa

33. Jos ei, mistä asti nykyinen opioidikorvaushoito jatkunut keskeytyksettä?

vuosi

Opioidiriippuvaisen vieroitus- tai korvaushoito (STM 33/2008)

- Täytetään vain mikäli kys. 29 'kyllä'

34. Minkä tyyppistä opioidiriippuvaisten vieroitus- tai korvaushoito on?

- ☐ Kuntouttava korvaushoito ☐ Haittoja vähentävä korvaushoito ☐ Muu, mikä?
☐ Kuntouttava korvaushoito, apteekkisopimus ☐ Korvaushoidon suunnitelmallinen lopetus
☐ Korvaushoidosta vastaa muu taho. Osana hoitoa jaetaan korvaushoitolääkettä, mutta lääkkeen jako ei ole keskeistä tämän hoitopalvelun kannalta.

35. Mitä lääkettä korvaushoidossa käytetään?

- ☐ Buprenorfiini-naloksoni yhdistelmävalmistetta (Suboxone)
☐ Metadonia ☐ Buprenorfiinia (Subutex)

36. Miten usein korvaushoitolääkettä noudetaan hoitoyksiköstä/apteekista?

- ☐ Päivittäin ☐ Useita kertoja viikossa ☐ Kerran viikossa ☐ Joka toinen viikko
☐ Harvemmin ☐ Ei tietoa

Liitetaulukko 1a.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan

	Kaikki (n = 2 125)	1. kertaa hoitoon hakeu- tuneet (n = 337)	Miehet (n = 1 429)	Naiset (n = 696)	Avo- hoito (n = 1 297)	Laitos- hoito (n = 828)
Sukupuoli (%)						
Mies	67	69	100		67	68
Nainen	33	31		100	33	32
Ikäkeskiarvo (v)	31,5	26,5	32,1	30,1	31,7	31,0
Ikämediaani (v)	31	24	32	29	31	30
Ikäluokat (%)						
< 15 v	0	0	0	0	0	0
15–19 v	6	16	5	8	8	3
20–24 v	19	35	18	22	18	20
25–29 v	20	22	18	23	17	24
30–34 v	24	13	23	25	22	25
35–39 v	16	5	18	11	15	16
40–44 v	8	4	10	4	10	6
45–49 v	4	3	5	3	4	4
>= 50 v	4	2	3	4	5	2
Koulutus (%)						
Peruskoulu kesken	2	3	2	3	3	1
Peruskoulu	56	52	55	58	57	55
Keskiaste	34	38	35	30	33	36
Korkea-aste	2	3	2	3	2	2
Ei tiedossa	6	4	7	6	6	7
Työ (%)						
Työvoimassa						
Säännöllinen työ	8	14	9	6	9	6
Satunnainen työ	2	3	2	2	1	2
Tuettu työtoiminta tms.	6	5	6	6	7	4
Työtön työnhakija	44	41	47	38	38	52
Työvoiman ulkopuolella						
Opiskelija	9	22	9	11	12	5
Kotiäiti/-isä	4	2	0	10	4	3
Eläke	9	3	10	8	9	10
Muuten työvoiman ulkopuolella	16	11	15	18	16	15
Muu tai ei tiedossa	2	1	3	2	2	2
Asumistilanne (%)						
Vakinainen asunto	79	79	77	82	83	72
Tilapäinen asunto	8	9	9	6	8	7
Asunnoton	9	7	9	7	5	15
Muu tai ei tiedossa	5	6	3	5	4	6

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot ikäryhmittäin*

	Ikäryhmät < 20 v (n = 121)	20–29 v (n = 819)	30–39 v (n = 833)	40– v (n = 351)
Sukupuoli (%)				
Mies	56	62	70	76
Nainen	44	38	30	24
Koulutus (%)				
Peruskoulu kesken	11	1	1	3
Peruskoulu	83	60	53	45
Keskiaste	3	32	39	35
Korkea-aste	1	1	6	-
Ei tiedossa	3	6	6	11
Työ (%)				
Työvoimassa				
Säännöllinen työ	1	8	8	8
Satunnainen työ	2	2	2	1
Tuettu työtoiminta tms.	2	6	7	6
Työtön työnhakija	17	44	50	38
Työvoiman ulkopuolella				
Opiskelija	66	10	3	2
Kotiäiti/-isä	-	6	3	0
Eläke	-	4	9	28
Muuten työvoiman ulkopuolella	7	18	15	15
Muu tai ei tiedossa	5	2	3	3
Asumistilanne (%)				
Vakinainen asunto	72	78	80	82
Tilapäinen asunto	6	8	8	9
Asunnoton	3	11	8	7
Muu tai ei tiedossa	19	3	5	3

* N=2 124. Yhden asiakkaan ikä ei ole tiedossa.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot opioidien käytön mukaan

	Kaikki (n = 2 125)	Opioideja, korvaus- hoidossa* (n = 678)	Opioideja, ei korvaus- hoidossa* (n = 941)	Ei opioideja, mutta stimulantteja/ rauhoittavia lääkkeitä yms. (n = 316)	Ei opioideja, vain kannabista/ kannabista ja alkoholia (n = 190)
Sukupuoli (%)					
Mies	67	68	66	63	76
Nainen	33	32	34	37	24
Ikäkeskiarvo (v)	31,5	35,5	30,3	30,3	24,5
Ikämediaani (v)	31	34	29	27	23
Ikäluokat (%)					
< 15 v	0	0	0	0	0
15–19 v	6	0	4	9	32
20–24 v	19	5	22	32	31
25–29 v	20	16	24	16	15
30–34 v	24	29	25	14	12
35–39 v	16	23	13	12	6
40–44 v	8	15	6	4	4
45–49 v	4	6	3	7	1
>= 50 v	4	6	2	6	1
Koulutus (%)					
Peruskoulu kesken	2	3	2	2	4
Peruskoulu	56	61	56	52	45
Keskiaste	34	29	34	37	44
Korkea-aste	2	1	2	4	1
Ei tiedossa	6	6	7	5	6
Työ (%)					
Työvoimassa					
Säännöllinen työ	8	7	5	11	17
Satunnainen työ	2	1	1	2	4
Tuettu työtoiminta tms.	6	8	4	6	5
Työtön työnhakija	44	46	48	38	25
Työvoiman ulkopuolella					
Opiskelija	9	4	7	13	33
Kotiäiti/-isä	4	5	3	4	3
Eläke	9	12	8	12	3
Muuten työvoiman ulkopuolella	16	15	19	13	8
Muu tai ei tiedossa	2	3	3	2	3
Asumistilanne (%)					
Vakinainen asunto	79	85	75	77	83
Tilapäinen asunto	8	8	8	8	6
Pitkäaikainen laitoshoido	3	1	3	4	4
Asunnoton	9	5	13	9	2
Muu tai ei tiedossa	2	2	1	2	5

* Korvaushoitoasiakkaiksi on määritelty ne, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa, ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkeshoidosta vastaa toinen yksikkö.

Liitetaulukko 2a.

**Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: päihteiden ongelmakäyttö
hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan**

	Kaikki (n = 2 125)	1. kertaa hoitoon hakeu- tuneet (n = 337)	Miehet (n = 1 429)	Naiset (n = 696)	Avo- hoito (n = 1 297)	Laitos- hoito (n = 828)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)						
Opioidit	49	31	47	54	49	50
<i>Heroini</i>	1	0	1	1	1	1
<i>Buprenorfiini</i>	37	26	34	43	35	40
<i>Muu opioidi</i>	11	5	11	10	12	9
Stimulantit	15	15	14	17	12	19
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	7	5	7	7	7	8
Kannabis	16	30	19	10	22	7
Alkoholi	11	17	11	10	9	14
Muut	1	2	1	1	1	1
Ensisijaisen päihteen käytön aloitusikä, mediaani (v)						
Opioidit	19,0	19,0	19,0	18,0	18,0	19,0
<i>Buprenorfiini</i>	19,0	19,0	19,0	18,0	18,0	20,0
Stimulantit	17,5	18,0	17,5	18,0	18,0	17,0
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	16,5	20,5	17,0	18,0	17,0	18,0
Kannabis	15,0	16,0	16,0	15,0	16,0	15,0
Alkoholi	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
1. - 5. ongelmapäihteet (%)						
Opioidit*	76	43	71	78	77	78
<i>Heroini</i>	2	1	2	2	2	2
<i>Buprenorfiini</i>	49	35	45	55	44	57
<i>Muu opioidi</i>	18	12	19	16	19	18
Stimulantit	51	42	50	54	45	60
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	44	27	44	45	41	48
Hallusinogeenit	2	3	2	2	1	3
Kannabis	53	63	57	44	55	49
Alkoholi	34	44	35	32	33	36
Muut	3	3	3	3	3	4
Ollut sekakäyttöä edellisen kk:n aikana (%)						
Kyllä	52	48	54	48	41	70
Ei	43	45	40	47	53	27
Ei tiedossa	5	8	6	4	7	3
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)						
Kyllä, edellisen kuukauden aikana	35	22	36	34	31	42
Kyllä, edellisen vuoden mutta ei edellisen kuukauden aikana	17	9	16	19	20	13
Kyllä, ei edellisen vuoden aikana	24	12	24	24	23	26
Ei koskaan pistämistä	18	49	18	17	20	15
Ei tiedossa	5	8	5	6	6	4
Pistämisen aloitusikä, mediaani (v)						
	18	19	18	18	18	18
Testattu HIV (%)						
Kyllä	72	39	70	78	73	72
Ei koskaan	10	28	11	8	11	9
Ei tiedossa	17	32	19	15	16	19
Testattu C-hepatiitti (%)						
Kyllä	77	43	75	82	76	79
Ei koskaan	10	28	11	8	11	8
Ei tiedossa	13	28	15	10	13	13

* Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran. Lukuun on sisällytetty myös opioidikorvaushoitoasiakkaat.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: päihdeiden ongelmakäyttö ikäryhmittäin

	Ikäryhmät			
	< 20 v	20–29 v	30–39 v	40– v
	(n = 121)	(n = 819)	(n = 833)	(n = 351)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)				
Opioidit	14	51	55	45
<i>Heroini</i>	0	1	2	-
<i>Buprenorfiini</i>	12	42	41	27
<i>Muu opioidi</i>	2	9	13	15
Stimulantit	10	14	16	15
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	5	5	8	12
Kannabis	45	18	11	17
Alkoholi	22	10	9	12
Muut	4	1	1	-
1. - 5. ongelmapäihdeet (%)				
Opioidit**	28	71	87	83
<i>Heroini</i>	1	3	3	-
<i>Buprenorfiini</i>	21	55	52	35
<i>Muu opioidi</i>	7	17	20	21
Stimulantit	35	55	54	42
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	26	42	46	50
Hallusinogeenit	4	2	2	1
Kannabis	84	58	47	43
Alkoholi	49	33	34	34
Muu	6	3	3	1
Ollut sekakäyttöä edellisen kk:n aikana (%)				
Kyllä	35	55	54	46
Ei	51	39	42	50
Ei tiedossa	14	6	4	4
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)				
Kyllä, edellisen kuukauden aikana	12	36	36	39
Kyllä, edellisen vuoden mutta ei edellisen kuukauden aikana	7	15	21	16
Kyllä, ei edellisen vuoden aikana	5	21	29	26
Ei koskaan pistämistä	67	21	9	14
Ei tiedossa	8	6	4	5
Testattu HIV (%)				
Kyllä	26	63	84	83
Ei koskaan	42	15	3	5
Ei tiedossa	31	23	12	12
Testattu C-hepatiitti (%)				
Kyllä	29	68	89	86
Ei koskaan	40	14	3	5
Ei tiedossa	31	18	8	9

* N=2 124. Yhden asiakkaan ikä ei ole tiedossa.

** Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran.

Lukuun on sisällytetty myös opioidikorvaushoitoasiakkaat.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: pähteiden ongelmakäyttö hoitoon hakeutuessa opioidien käytön mukaan

	Kaikki (n = 2 125)	Opioideja, korvaus- hoidossa* (n = 678)	Opioideja, ei korvaus- hoidossa* (n = 941)	Ei opioideja, mutta stimulantteja/ rauhoittavia lääkkeitä yms. (n = 316)	Ei opioideja, vain kannabista/ kannabista ja alkoholia (n = 190)
Ensisijainen ongelmapäihde (%)					
Opioidit	49	50	75	0	0
<i>Heroini</i>	1	3	1	0	0
<i>Buprenorfiini</i>	37	32	61	0	0
<i>Muu opioidi</i>	11	15	13	0	0
Stimulantit	15	14	11	36	0
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	7	13	3	13	0
Hallusinogeenit	0	0	0	1	0
Kannabis	16	16	4	20	76
Alkoholi	11	6	7	25	24
Muut	1	0	0	4	0
1. - 5. ongelmapähteet (%)					
Opioidit**	76	100	100	0	0
<i>Heroini</i>	2	3	2	0	0
<i>Buprenorfiini</i>	49	40	81	0	0
<i>Muu opioidi</i>	18	21	26	0	0
Stimulantit	51	44	60	71	0
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	44	48	51	41	0
Hallusinogeenit	2	1	2	6	0
Kannabis	53	47	48	53	100
Alkoholi	34	22	33	52	54
Muu	3	3	2	10	0
Ollut sekakäyttöä edellisen kk:n aikana (%)					
Kyllä	52	42	68	47	20
Ei	43	55	27	45	69
Ei tiedossa	5	3	5	8	11
Pistämällä joskus huumeita käyttäneet (%)					
Kyllä, viimeisen kuukauden aikana	35	35	48	18	3
Kyllä, viimeisen vuoden mutta ei viimeisen kuukauden aikana	17	27	14	14	3
Kyllä, ei viimeisen vuoden aikana	24	30	25	20	4
Ei koskaan pistämistä	18	2	10	37	82
Ei tiedossa	5	5	4	10	9
Pistämisen aloitusikä, mediaani (v)					
	18	17	18	19	19
Testattu HIV (%)					
Kyllä	72	93	73	55	28
Ei koskaan	10	1	7	20	41
Ei tiedossa	17	7	20	26	31
Testattu C-hepatiitti (%)					
Kyllä	77	96	79	57	28
Ei koskaan	10	1	7	20	39
Ei tiedossa	13	3	13	24	33

* Korvaushoitoasiakkaiksi on määritelty ne, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa, ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkeshoidosta vastaa toinen yksikkö.

** Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran. Lukuun on sisällytetty myös opioidikorvaushoitoasiakkaat.

Liitetaulukko 3a.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit hoitoonhakeutumiskerran, sukupuolen ja hoitomuodon mukaan

	1. kertaa hoitoon hakeu- tuneet		Miehet	Naiset	Avo- hoito	Laitos- hoito
	Kaikki (n = 2 125)	(n = 337)	(n = 1 429)	(n = 696)	(n = 1 297)	(n = 828)
Hoidon luonne (%)						
Avohoito	61	59	61	62	100	0
Laitoshoito	39	41	39	38	0	100
Hoitopaikan tyyppi (%)						
Päihdeyksikkö	21	28	21	20	34	0
Nuorisoasemat	7	19	8	7	12	0
Huume- ja päihdepsyk. yksiköt	39	22	39	39	47	27
Päihdehuollon laitostuntoutus	24	23	26	22	0	63
Terveystenhuolto	3	4	3	3	1	6
Muut	5	5	3	9	5	4
Vieroitus- tai katkaisuhuolto (%)						
Ei vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	64	62	63	67	82	35
Toteutetaan vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	32	34	33	29	12	64
Ei tiedossa	4	4	4	4	6	1
Hoitokontaktit (%)						
Hoito jatkuu tässä hoitoyksikössä edelliseltä vuodelta	29	0	29	28	44	5
Viimeisen 6 kk aikana toisessa hoitoyksikössä tai -jaksolla	31	0	30	33	22	45
Ei viimeisen 6 kk aikana	25	0	25	24	19	33
Ei aikaisempia hoitokontakteja	16	100	16	15	15	17
Hoitoon ohjautuminen (%)						
Katkaisu- tai vieroitushoito	5	3	5	4	2	9
Muu päihdepalveluyksikkö	37	18	38	35	30	47
Perusterveydenhuolto	9	13	8	9	8	10
Työterveyshuolto	1	2	1	0	1	0
Muu terveydenhuolto	7	8	6	9	9	3
Lastensuojelu	6	8	4	10	7	4
Muu sosiaalihuolto	2	5	2	2	2	3
Kouluun tai opiskeluun liittyvä taho	1	3	1	1	1	0
Poliisi, oikeuslaitos, vankila	5	12	7	2	6	3
Hakeutunut hoitoon itse tai läheisten tuella	25	26	26	24	30	19
Muu/ei tiedossa	3	2	3	3	5	1
Ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutumisen mediaani (v) ensimmäisen päihteen mukaan						
Opioidit		28				
Heroini		21				
Buprenorfiini		27				
Stimulantit		24				
Rauhoittavat lääkkeet		33				
Kannabis		22				
Alkoholi		25				
Korvaushoito (%)						
Ei korvaushoidossa	55	84	54	57	48	66
Kyllä, mutta hoidosta vastaa toinen taho	3	1	2	4	3	3
Korvaushoidon tarpeen arviointi	6	2	6	5	9	0
On korvaushoidossa	35	8	36	32	37	30
Ei tiedossa	2	5	2	2	3	1
Onko ollut koskaan korvaushoidossa (%)						
Ei koskaan korvaushoidossa	57	88	56	60	51	67
Kyllä, nyt tai aiemmin	38	1	39	36	44	28
Ei tiedossa	5	10	6	4	5	5

Liitetäulukko 3b.

**Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit
ikäryhmittäin***

	Ikäryhmät			
	< 20 v (n = 121)	20–29 v (n = 819)	30–39 v (n = 833)	40– v (n = 351)
Hoidon luonne (%)				
Avohoito	82	56	59	70
Laitoshoito	18	44	41	30
Hoitopaikan tyyppi (%)				
Päihdeyksikkö	25	21	21	19
Nuorisoasemat	45	12	-	-
Huume- ja päihdepsyk. yksiköt	14	30	46	54
Päihdehuollon laitostuntoutus	13	28	24	19
Terveystenhuolto	2	3	3	3
Muut	1	5	5	6
Vieroitus- tai katkaisuhuolto (%)				
Ei vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	83	61	63	66
Toteutetaan vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	16	36	31	29
Ei tiedossa	1	3	6	5
Hoitokontaktit (%)				
Hoito jatkuu edelliseltä vuodelta	21	21	32	44
Viimeisen 6 kk aikana toisessa hoitoyksikössä tai -jaksolla	24	32	34	22
Ei viimeisen 6 kk aikana	10	24	27	26
Ei aikaisempia hoitokontakteja	45	24	7	9
Hoitoon ohjautuminen (%)				
Katkaisu- tai vieroitushoito	1	6	4	4
Muu päihdepalveluyksikkö	14	31	42	47
Perusterveydenhuolto	6	9	9	8
Työterveyshuolto	-	0	1	3
Muu terveydenhuolto	22	8	7	6
Lastensuojelu	22	5	6	2
Muu sosiaalihuolto	4	4	1	2
Kouluun tai opiskeluun liittyvä taho	11	1	-	-
Poliisi, oikeuslaitos, vankila	12	6	4	3
Hakeutunut hoitoon itse tai läheisten tuella	17	28	25	23
Muu/ei tiedossa	1	2	5	4
Korvaushoito (%)				
Ei korvaushoidossa	96	69	43	38
Kyllä, mutta hoidosta vastaa toinen taho	-	3	3	2
Korvaushoidon tarpeen arviointi	2	5	8	4
On korvaushoidossa	-	21	45	53
Ei tiedossa	2	2	2	2
Onko ollut koskaan korvaushoidossa (%)				
Ei koskaan korvaushoidossa	91	74	43	38
Kyllä, nyt tai aiemmin	-	21	52	57
Ei tiedossa	9	5	4	6

* N=2 124. Yhden asiakkaan ikä ei ole tiedossa.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: hoitoon hakeutuminen ja hoitokontaktit opioidien käytön mukaan

	Kaikki (n = 2 125)	Opioideja, korvaus- hoidossa* (n = 678)	Opioideja, ei korvaus- hoidossa* (n = 941)	Ei opioideja, mutta stimulantteja/ rauhoittavia lääkkeitä yms. (n = 316)	Ei opioideja, vain kannabista/ kannabista ja alkoholia (n = 190)
Hoidon luonne (%)					
Avohoito	61	73	52	50	84
Laitoshoito	39	27	48	50	16
Hoitopaikan tyyppi (%)					
Päihdeyksikkö	21	15	23	21	34
Nuorisoasemat	7	0	5	12	33
Huume- ja päihdepsyk. yksiköt	39	63	34	18	13
Päihdehuollon laitostuntoutus	24	14	32	35	10
Terveystenhoito	3	2	2	9	4
Muut	5	6	4	5	6
Vieroitus- tai katkaisuhuolto (%)					
Ei vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	64	71	53	68	85
Toteutetaan vieroitus- tai katkaisuhuoltoa	32	22	44	29	12
Ei tiedossa	4	6	3	3	3
Hoitokontaktit (%)					
Hoito jatkuu edelliseltä vuodelta	29	49	18	19	26
Viimeisen 6 kk aikana toisessa hoitoyksikössä tai -jaksolla	31	28	40	23	7
Ei viimeisen 6 kk aikana	25	22	27	28	15
Ei aikaisempia hoitokontakteja	16	1	15	30	52
Hoitoon ohjautuminen (%)*					
Katkaisu- tai vieroitushoito	5	3	5	8	1
Muu päihdepalveluyksikkö	37	60	31	20	9
Perusterveydenhuolto	9	6	9	13	7
Työterveyshuolto	1	0	0	1	3
Muu terveydenhuolto	7	3	7	10	11
Lastensuojelu	6	3	6	8	13
Muu sosiaalihuolto	2	0	3	5	4
Kouluun tai opiskeluun liittyvä taho	1	0	1	1	5
Poliisi, oikeuslaitos, vankila	5	2	3	8	23
Hakeutunut hoitoon itse tai läheisten tuella	25	17	32	24	22
Muu/ei tiedossa	3	6	2	3	2
Korvaushoito (%)					
Ei korvaushoidossa	55	0	74	92	95
Kyllä, mutta hoidosta vastaa toinen taho	3	8	0	0	0
Korvaushoidon tarpeen arviointi	6	0	13	0	0
On korvaushoidossa	35	92	11	3	1
Ei tiedossa	2	0	2	6	4
Onko ollut koskaan korvaushoidossa (%)					
Ei koskaan korvaushoidossa	57	0	80	89	92
Kyllä, nyt tai aiemmin	38	100	13	2	1
Ei tiedossa	5	0	7	9	8

* Korvaushoitoasiakkaiksi on määritelty ne, jotka ovat nyt tai aiemmin olleet korvaushoidossa, ja joille lisäksi annetaan hoitojaksolla buprenorfiinia tai metadonia tai lääkehoidosta vastaa toinen yksikkö.

Liitetaulukko 4.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: taustatiedot ja päihteiden ongelmakäyttö alueittain

	Maakunnat, joissa asukasluvultaan kuntia yli enintään			
	Uusimaa (n = 669)	Muu Suomi (n = 1 456)	100 000 as.* (n = 1 570)	100 000 as.** (n = 555)
Sukupuoli (%)				
Mies	69	67	67	68
Nainen	31	33	33	32
Ikämediaani (v)	34	29	32	26
Ensisijainen ongelmapäihde (%)				
Opioidit	44	51	49	50
<i>Heroini</i>	2	1	1	0
<i>Buprenorfiini</i>	33	39	36	41
<i>Muu opioidi</i>	9	11	11	9
Stimulantit	15	15	15	14
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	11	6	8	5
Hallusinogeenit	0	0	0	0
Kannabis	19	15	15	19
Alkoholi	10	11	11	9
Muut	1	1	1	1
Ensisijaisen päihteen käytön aloitusikä, mediaani (v)				
Opioidit	19	19	19	18
<i>Buprenorfiini</i>	20	19	19	19
Stimulantit	18	18	18	17
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	17	17	17	17
Kannabis	15	16	15	16
Alkoholi	13	13	13	13
Mainittu 1. - 5. ongelmapäihteenä (%)				
Opioidit***	58	67	63	66
<i>Heroini</i>	3	2	2	1
<i>Buprenorfiini</i>	42	52	47	54
<i>Muu opioidi</i>	16	21	20	17
Stimulantit	44	54	52	47
Uni- ja rauhoittavat lääkkeet	49	41	46	39
Hallusinogeenit	1	2	2	2
Kannabis	49	54	51	57
Alkoholi	34	35	35	33
Muut	3	3	3	4

* Maakunnat, joissa asukasluvultaan yli 100 000 asukkaan kuntia: Uusimaa, Varsinais-Suomi, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Keski-Suomi, Pohjois-Savo, Pohjois-Pohjanmaa

** Maakunnat, joissa asukasluvultaan enintään 100 000 asukkaan kuntia: Satakunta, Kanta-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi, Itä-Uusimaa, Ahvenanmaa

*** Jos asiakkaalla usean eri opioidin käyttöä, tässä otettu huomioon vain kerran.

Liitetaulukko 5.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: Täysi-ikäisten huumeasiakkaiden (n=2 064) lapset ja asuminen lasten kanssa

	Täysi-ikäiset* (n = 2 064)	Miehet (n = 1 336)	Naiset (n = 658)
Onko lapsia (%)			
Kyllä, nuorin alle kouluikäinen	23	19	30
Kyllä, nuorin 7 - 17-v.	14	13	15
Kyllä, kaikki täysikäisiä	4	4	6
Ei	59	64	49
Ei tietoa	0	0	0

Asuuko alaikäisen lapsen kanssa (%)			
Asuu alaikäisen kanssa	12	9	20
Asuu osittain alaikäisen kanssa	3	3	2
Ei asu alaikäisen kanssa	85	88	77
Ei tietoa asuuko alaikäisen kanssa	1	1	0

	Asuu alaikäisen kanssa (n=247)	Asuu osittain alaikäisen kanssa (n=50)	Ei asu alaikäisen kanssa (n=1 668)	Ei tietoa asuuko alaikäisen kanssa (n=10)
Onko lapsia (%)				
Kyllä, nuorin alle kouluikäinen	72	52	15	0
Kyllä, nuorin 7 - 17-v.	15	34	13	0
Kyllä, kaikki täysikäisiä	0	4	5	0
Ei	13	10	67	90
Ei tietoa	0	0	0	10

	Kaikki (n = 2 125)	Miehet (n = 1 429)	Naiset (n = 696)
Asuuko toisen aikuisen kanssa (%)			
Puoliso	21	19	26
Sukulainen/sukulaisia	9	10	7
Ystävä/ystäviä	2	2	2
Yksin	62	64	59
Muu/Ei tietoa	6	6	6

* Tarkastelu koskee vain täysikäisiä asiakkaita. Alaikäisistä vain kahdella oli lapsi.

Päihdehuollon huumeasiakkaat 2015: opioidiriippuvaisen vieroitus- tai korvaushoito

	Korvaushoitoasiakkaat	
	(n = 678)	%
Korvaushoidon tyyppi		
Kuntouttava	305	45
Kuntouttava, apteekkisopimus	43	6
Haittoja vähentävä	218	32
Suunnitelmallinen lopetus	11	2
Muu	3	0
Vastaa muu taho	12	2
Ei tiedossa	86	13
Korvaushoitolääke		
Buprenorfiini-naloksoni	287	42
Metadoni	292	43
Buprenorfiini	18	3
Lääkettä noudetaan		
Päivittäin	279	41
Useita kertoja viikossa	214	32
Kerran viikossa	93	14
Joka toinen viikko	5	1
Ei tiedossa	87	13

Laatuseloste

Päihdehuollon huumeasiakkaat

Tilastotietojen relevanssi

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää vuosittain tietoja huumeiden ja/tai lääkkeiden päihde-käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista asiakkaista erillisellä tiedonkeruulla. Tavoitteena on saada ajantasaista ja luotettavaa tietoa huumeiden käyttäjistä ja huumehoidosta.

Tiedonkeruu on vapaaehtoinen ja siihen voivat osallistua kaikki päihdehoitoa antavat sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköt.

Aineiston pohjalta ei voida tehdä johtopäätöksiä kaikista huumeiden käyttäjien tai edes huumeiden käytön vuoksi hoitoon hakeutuneiden asiakkaiden kokonaismäärästä Suomessa, koska kaikki Suomen päihdehoitoa huumeiden käyttäjille antavat yksiköt eivät ole tiedonkeruussa mukana.

Eri vuosien tulokset ovat olleet vakaita. Lisäksi laatuselosteessa on verrattu aineistoa muihin huumeiden käytöstä oleviin tilastoihin, kuten opioidiasiakkaiden määrän kasvuun erikoissairaanhoidossa, määrällisiin korvaushoitoasiakkaita käsitteleviin tutkimuksiin ja muihin huumeiden käyttäjien haastattelututkimuksiin. Kattavuustiedon puute vaikuttaa kuitenkin siihen, että tilastoa ei voi pitää luotettavana palvelujärjestelmän tai vuosikohtaisten vaihtelujen kuvaajana.

Tilastoraportti on tarkoitettu huumeiden ja muiden päihteiden käytöstä sekä päihdepalveluista kiinnostuneille.

Menetelmäkuvaus

Tietojen keruu perustuu päihdehoitoyksiköiden vapaaehtoiseen osallistumiseen. Yksiköt keräävät tiedot joko paperilomakkeella, Netti-Pompidou-verkkolomakkeella (Huumehoidon tiedonkeruun Pompidou-lomake) tai asiakastietojärjestelmään sisällytetyn lomakkeen kautta. Vuoden 2015 aineistosta 10 prosenttia toimitettiin paperilomakkeilla ja 38 prosenttia asiakastietojärjestelmäpoimintana. Tiedot toimitetaan THL:lle tunnisteettomassa muodossa, ilman asiakkaan nimeä, kotikuntaa ja henkilötunnusta.

Tiedot kerätään kerran vuodessa jokaisesta kyseisessä päihdehoitoyksikössä olevasta huumeasiakkaasta. Tiedonkeruun Pompidou-lomaketta voidaan käyttää tulohaastattelussa asiakkaan tulotilanteen arviointiin. Tiedot kerätään haastatellen hoitojakson kolmen ensimmäisen käyntikerran yhteydessä tai laitoshoidon alussa.

Pompidou-tiedonkeruu perustuu Euroopan huumevirasto EMCDDA:n (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) Treatment Demand Indicator (TDI) -ohjeistoon, jonka tuorein versio on julkaistu vuonna 2012¹.

Suomessa ensimmäinen valtakunnallinen, kokeiluluonteinen huumehoitoa koskeva tiedonkeruu tehtiin loppuvuodesta 1996. Vuodesta 1998 lähtien tiedonkeruu on tehty vuosittain, ja vuodesta 2000 alkaen tiedonkeruujaksona on ollut kalenterivuosi. Vuonna 2014 käyttöön otettu uudistettu kyselylomake vastaa täysin eurooppalaista ohjeistusta. Tiedonkeruun perustana on huumausainelaki (373/2008) ja sen Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle antama velvoite kansallisen huumausainetiedonkeruun koordinoinnista. Tiedonkeruun toteuttamisessa on huomioitu laki potilaan ase-

¹ Treatment demand indicator (TDI) standard protocol 3.0: Guidelines for reporting data on people entering drug treatment in European countries. EMCDDA, Lisbon, September 2012. <http://www.emcdda.europa.eu/activities/tdi>
Aiemmat ohjeistukset ovat vuosilta 2000 ('TDI 2.0') ja 1994 ('PG protocol').

masta ja oikeuksista (785/1992), Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä (99/2001), Tilastolaki (280/2004), Henkilötietolaki (523/1999), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ja asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja hyvästä tiedonhallintatavasta (1030/1999).

Osallistuvat yksiköt

Tiedonkeruuseen voivat osallistua kaikki päihdehoitoa antavat sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköt. Osallistuminen on hoitoyksiköille vapaaehtoista. Yksiköitä, joiden erityisesti toivotaan osallistuvan tiedonkeruuseen, ovat A-klinikat, nuorisoasemat, päihdehuollon katkaisu- ja kuntoutusyksiköt, huumehoitoon erikoistuneet yksiköt, päihdepsykiatriset yksiköt, huumeiden käyttäjiä hoitavat psykiatriset yksiköt, opioidiriippuvaisten lääkkeellistä hoitoa toteuttavat terveyskeskukset sekä vankiloiden terveydenhuolto- ja päihdehoitoyksiköt.

Huumehoidolla tarkoitetaan tiedonkeruun yhteydessä ammattimaista, suunnitelmallista hoitoa ja kuntoutusta, jossa tähdätään huumeiden käytön tai lääkkeiden väärinkäytön lopettamiseen, vähentämiseen tai käytöstä aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Huumeiden käyttäjille tarjotaan muunkinlaisia palveluja ja hoitoa. Somaattinen sairaanhoito ja päivystysluontoinen asiointi terveydenhuollossa eivät kuulu huumehoidon tietojärjestelmän piiriin. Myöskään päiväkeskustoiminta ja pelkästään terveysneuvontaa tai pelkkiä päihdehuollon asumispalveluja antavat yksiköt eivät kuulu tämän tiedonkeruun piiriin.

Vuoden 2015 tiedonkeruusta tiedotettiin kaikille niille yksiköille, joiden tiedetään antavan merkittävässä määrin huumehoitoa tai jotka ovat osallistuneet tiedonkeruuseen viime vuosina. Tietoja saatiin 90 yksiköstä. Suomessa ei ole olemassa kattavaa tietokantaa kaikista päihdehoitoa antavista yksiköistä. Kuntien talous- ja toimintatilastoon on ilmoitettu 121 tällaista sosiaalihuollon päihdeyksikköä, jonka lisäksi terveydenhuollon yhteydessä toimii arviolta 50 yksikköä ja Rikosseuraamusviraston alaisuudessa noin 50 yksikköä. Lisäksi tiedonkeruun mukaista huumehoitoa on mahdollista antaa peruspalveluissa.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

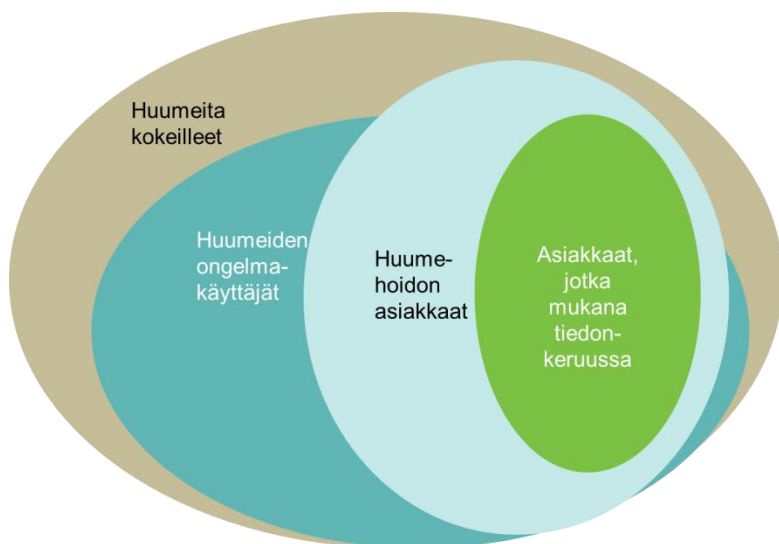
Työntekijä täyttää asiakastietolomakkeen asiakkaan ilmoittamien tietojen pohjalta. Keskeisimmät huumehoidon tiedonkeruun kysymykset ovat itsearvioita käyttäytymisestä, joka on sekä laitonta että luonteeltaan kausittain vaihtelevaa. Huumehoidon tiedonkeruun luotettavuuden kannalta olennaisinta on työntekijän ja asiakkaan luottamuksellinen hoitosuhde.

Huumehoidon tiedonkeruun asiakastietolomake täytetään samaan aikaan, kun asiakasta koskevia tietoja tallennetaan yksikön asiakastietojärjestelmään tai asiakastietorekisteriin aiemmin tallennetun tiedon pohjalta. Erillinen tiedonkeruu todennäköisesti lisää kirjaamisvirheiden määrää. THL:ssä aineisto tarkistetaan ja korjataan. Epäselvissä tapauksissa ollaan tarvittaessa yhteydessä yksikköihin.

Samasta asiakkaasta voi tulla tietoja useista eri päihdehoitoyksiköistä. Niiden päällekkäisyyttä pyritään arvioimaan asiakaskohtaisen THL:lle toimitettavan päällekkäistapaustunnisteen avulla (etunimen 2. kirjain, sukunimen 2. kirjain, syntymäpäivän päiväosan 2. numero ja henkilötunnuksen viimeinen merkki). Koko aineistoa koskevia tarkasteluja varten aineistosta poistetaan eri yksiköistä tulleet, todennäköisesti samaa henkilöä koskevat tiedot päällekkäistapaustunnisteen avulla. Vuonna 2015 päällekkäisinä poistettiin THL:ssä 170 asiakastietolomaketta. Päällekkäistapaustunnisteen lisäksi tunnistamisessa käytetään sukupuolta, syntymävuotta ja kotimaakuntaa.

Huumeiden ongelmallisen käytön tarkkarajainen määrittely tai laskenta on mahdotonta. Perusjoukon puuttuessa aineistoa ei ole mahdollista käsitellä otoksena. Toisaalta myöskään kokonaismäärien raportointi ei ole mielekästä.

Kuvio 1. Tiedonkeruuseen osallistuneet asiakkaat ovat osa huumehoidon kaikista asiakkaista

Aineisto on näyte erilaisista perusjoukoista kuten huumeita ongelmallisesti käyttävistä tai huumehoitoa saavista. 'Huumehoito' ei kuitenkaan ole mikään yleisesti tunnustettu palvelumuoto vaan erityisesti tässä tiedonkeruussa hyödynnetty termi joka sisältää hoitomuodot, jotka on haluttu sisällyttää tiedonkeruuseen. Tiedonkeruun kattavuutta on siis pyrittävä arvioimaan suhteessa siihen, monellako sosiaali- ja terveydenhuollossa hoidetulla asiakkaalla on ollut sen kaltainen asiakassuhde, jossa osallistuminen tähän tiedonkeruuseen on ollut toivottavaa.

Tiedonkeruun kattavuuden ajallisen kehittymisen arvioiminen on erityisen vaikeaa. 2000-luvun vaihteessa huumeilmiö herätti paljon huomiota, joten on esitetty, että 'huumehoitoa' tarjottiin varsin helposti ja tiedonkeruulomaketta hyödynnettiin hoidossa uuden ilmiön tunnistamiseksi ja kartoittamiseksi. Lisäksi päihdepalvelujärjestelmä on muuttunut voimakkaasti tiedonkeruun kuluessa.

Tiedonkeruun kattavuutta on pyritty arvioimaan vertaamalla aineiston kokoa muiden aineistojen kokoon². Vuoden 2015 tiedonkeruun lukumäärätietoja verrattiin yksikkötyypeittäin valtakunnallisiin hoitoilmoitustietoihin vuodelta 2014³. Päihdehuollon laitokset täyttivät Pompidou-lomakkeen laskekunnallisesti 31 prosentista huumeasiakkaistaan, terveydenhuollon vuodeosastot 19 prosentista ja erikoissairaanhoidon poliklinikat 15 prosentista. Yleisin huumehoitoa antava yksikkötyyppi, päihdehuollon avohuolto (esim. A-klinikka, päihdeklinikka, nuorisoasema) ei toimita asiakastiedoista valtakunnallista rekisteritietoa, joten sen osalta kattavuuden vastaava arvioiminen on mahdotonta valtakunnallisten rekisterien avulla. Oletettavasti lähes kaikkien yksikkötyyppien asiakkailla pitäisi olla asiakkuussuhde myös päihdehuollon avohuoltoon. Myöskään näiden päällekkäisyyksien huomioiminen ei ole mahdollista.

²Huumehoidon aineisto ei ole tunnisteellista, joten yksilötason yhdistäminen ei ole mahdollista.

³Hoitoilmoitustiedot vuodelta 2015 eivät vielä ole valmistuneet.

Taulukko 1. Kattavuusvertailu kokonaisaineistoihin

Aineisto	Rajaus	Asiakkaita	Verratut Pompidoun palvelumuodot ⁴	Laskennallinen Pompidoun kattavuus
Psykiatrisessa avohoidossa huumehoitoasiakkaita 2014 Hilmo	Päädiagnoosi F11-F19, vähintään 3 käyntiä	1 505	Avohoito 113, 513	15 %
Terveystieteiden tutkimuskeskuksen vuodeosastoilla huumehoitoasiakkaita 2014 Hilmo	Päädiagnoosi F11-F19, vähintään 7 vuorokautta	894	Vuodeosastohoito 113, 121, 513	19 %
Päihdehuollon laitoksessa huumehoitoasiakkaita 2014 Hilmo	Tulosyynä (1-3) huumaus-aineongelma, lääkkeiden ongelmakäyttö tai sekakäyttöongelma, vähintään 7 vuorokautta	2 138	Laitoshoito 511, 519, 520, 525, 530	31 %
Yksittäisiä huumehoitoasiakkaita yhteensä psykiatrisessa avohoidossa, terveydenhuollon vuodeosastoilla ja päihdehuollon laitoksissa 2014 Hilmo	Kaikki edelliset	3 893	Kaikki edelliset, pois lukien päällekkäiset	26 %
Opioidikorvaushoidon laajuus 2011 (Partanen ym. 2014)	STM:n selvitys kaikista korvaushoidossa loppuvuonna 2011 olleista	2 439	2012 aineisto: Opioidiriippuvaisen lääkitys avo- tai laitoshoidon + lääkitysmuoto on 'korvaushoito'	32 %

Hoitoilmoitustietojen poimintarajaukset perustuvat avohoidon osalta siihen, että Pompidou-lomake toivotaan täytettävän ensimmäisen kolmen tapaamisen aikana. Laitoshoidon osalta ei ole ollut hyödynnettävissä yhtä selvää rajausta. Mikäli vuorokausiraja olisi asetettu alemmas, asiakkaita olisi ollut enemmän. Toisaalta tällöin rekisteriaineistossa olisi ollut enemmän myös kiireellisiä potilaita, kun taas huumehoidon tiedonkeruun tarkoituksena on keskittyä suunnitelmalliseen hoitoon.

Huumehoidon tiedonkeruun kattavuudesta on tehty vuosina 2004⁵ ja 2009⁶ erillisselvitykset, jotka koskivat vuosia 2003 ja 2008. Selvitykset toteutettiin kysymällä vuosittaista huumeasiakkaiden määrää päihdehoitopaikoista. Vastausten oletettiin sisältävän runsaasti päällekkäisyyksiä, eikä käytettävissä ole kattavaa tietoa kaikista mahdollisista hoitoyksiköistä. Kumminkin selvitykset päätyivät siihen, että tiedonkeruu kattoi noin kolmanneksen annetusta huumehoidosta. Näiden selvitysten jälkeen saatujen asiakaslomakkeiden määrä on laskenut.

Edellä olevien tietojen perusteella voisi arvioida, että noin neljänneksestä suunnitelmallisen huumehoidon asiakkaista täytetään vuoden aikana Pompidou-lomake. Toisaalta vertailut muihin aineistoihin osoittavat, että korvaushoitoasiakkaiden ja päihdehuollon laitosaasiakkaiden osalta kattavuus on enemmän kuin neljännes. Tämä merkitsee sitä, että Pompidou-aineistossa painottuvat asiakkaat, joiden hoitoon panostetaan huomattavasti resursseja. Kattavuustiedon puute vaikuttaa siihen, että tilastoa ei voi pitää täysin luotettavana palvelujärjestelmän kuvaajana.

Aineiston edustavuus vertailtuna muihin tilastoihin ja tutkimuksiin

Huumehoidon Pompidou-aineiston taustatiedot tuottavat iän ja sukupuolen osalta samansuuntaista tietoa, mutta päihteiden käytön osalta vertailtavuus on vaikeaa (Taulukko 2). Esimerkiksi päihdehuollon laitoksissa huumesairauksien vuoksi hoidetut asiakkaat vertautuvat melko hyvin vastaavan kaltaisista yksiköistä kerätyyn Pompidou-aineistoon. Sekä rekisteriaineistossa että Pompidou-aineistossa miesten osuus on suurempi. Rekisteriaineistossa on mukana enemmän iäkkäitä asiakkaita, jotka nostavat sekä keski-ikää ja keskihajontaa. Ongelmallisimpien päihteiden osuuksien vertailu on hankalaa, koska ICD-10-koodistossa on valittavissa vaihtoehto 'Useat päihteet F19' joka jakautuu Pompidou-aineistossa erityisesti opioidien, stimulanttien ja alkoholin osuuksiin.

⁴ Koodit: Huumehoidon Pompidou-tiedonkeruu. Määrittelyt ja ohjeistus. THL ohjeus 16/2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-988-6>

⁵ Elina Vismanen: Huumehoidon alueellisen kattavuuden arviointi. Stakes 2004. Julkaisematon käsikirjoitus.

⁶ Tuula Väänänen: Huumehoidon tietojärjestelmän kattavuuden arviointi vuonna 2009. THL 2010. Julkaisematon käsikirjoitus.

Taulukko 2. Edustavuus vertailu Taulukossa 1 kuvattuihin rekisterilähteisiin

	Psykiatrisessa avohoidossa huumehoitoasiakkaita 2014 Hilmo	Psykiatrisessa avohoidossa 2015 Pompidou	Terveystieteiden tutkimuskeskuksen huumehoitoasiakkaita 2014 Hilmo	Terveystieteiden tutkimuskeskuksen huumehoitoasiakkaita 2015 Pompidou	Päihdehuollon laitoksessa huumehoitoasiakkaita 2014 Hilmo	Päihdehuollon laitoksessa huumehoitoasiakkaita 2015 Pompidou
Asiakkaita	1505	220	894	171	2138	663
Miesten osuus	65	62	67	65	68	70
Mediaani-ikä	30	31	31	31,5	31	30
Iän keskiarvo	31,5	32,1	34,2	31,8	32,6	30,8
Iän keskihajonta	10,2	9,2	14,6	7,7	9,4	8,1
Ongelmallisin päihde (%)						
Opioidit F11	59	75	48	54	*	48
Kannabis F12	13	6	9	7	*	7
Rauhoittavat F13	10	5	9	6	*	9
Stimulantit F15	2	7	4	12	*	21
Sekakäyttö F11	15		28		*	
Alkoholi		8		21	*	13

*Vain 15 % hoitokaskeissa ilmoitettiin diagnoosi ICD-10 koodilla. Ensimmäinen tulos oli huumeiden käyttö 53 prosentille, sekakäyttö 39 prosentille ja lääkkeiden väärinkäyttö 8 prosentille asiakkaista.

Pompidou-aineiston opioidikorvaushoito asiakkaiden edustavuutta voidaan vertailla kahteen viimeaikaiseen tutkimukseen korvaushoitoasiakkaita. Opioidikorvaushoito asiakkaiden määrän selvityksessä vuodelta 2012 on pyritty arvioimaan korvaushoitoasiakkaiden määrää hoitoyksiköistä (Partanen ym. 2014⁷) ja Launosen tutkimuksessa on kyselylomakkeella selvitetty korvaushoito-lääkkeiden eteenpäin välittämistä tutuille tai katukauppaan (Launonen ym. 2015⁸). Taulukossa 3 on vertailtu tutkimusten ainoaa yhteistä muuttujaa eli korvaushoitolaäkettä. Huumehoidon tiedonkeruun aineisto vastaa korvaushoitolaikkeen osalta erittäin hyvin kattavampia tutkimuksia. Partanen ym. selvitys ei sisällä tarkempia asiakaskohtaisia tietoja. Launosen tutkimuksen sukupuolijakauma (68 % miehiä) ja ikäjakauma (mediaani-ikä 33 v.) vastasivat hyvin Pompidoun aineistoa vuonna 2013 (70 % miehiä; ikämediaani 33 v.). Vertailu osoittaa, että Pompidou-aineisto vastaa melko hyvin muita korvaushoitoasiakastutkimuksia.

Taulukko 3. Korvaushoitolaikkeen osuudet eri viimeaikaisissa tutkimuksissa, prosentteina (%)

	Buprenorfiini-naloksone	Metadoni	Buprenorfiini
Huumehoidon tiedonkeruun aineisto 2014 (n=517)	58	40	2,3
Opioidikorvaushoito asiakkaiden määrän selvitys 2012 (n=2 439) (Partanen ym. 2014)	58	38	3,8
Opioidikorvaushoidon diversio -tutkimus 2013 (n=1 475) (Launonen ym. 2015)	61	36	1,9

⁷ Partanen, Airi; Vormaa, Helena; Alho, Hannu & Leppo, Anna (2014) Opioidiriippuvuuden lääkkeellinen vieroitus- ja korvaushoito Suomessa. Suomen lääkäri-lehti 69 (7), 481-486. <http://www.fimnet.fi/ci/laakarilehti/pdf/2014/SLL72014-481.pdf> [18.8.2014]

⁸ Launonen, E.; Alho, H.; Kotovirta, E.; Wallace, I.; Simojoki, K. (2015): Diversion of opioid maintenance treatment medications and predictors for diversion among Finnish maintenance treatment. International Journal of Drug Policy 26 (2015) s. 875-882.

Opioidien ja amfetamiinien ongelmakäyttäjää arvioitiin olevan 18 000–30 000 vuonna 2012 (Ollgren ym. 2014). Samassa tutkimuksessa opioidien ongelmakäyttäjien määräksi arvioitiin 12 700–15 100. Vuoden 2012 Pompidou-tiedonkeruussa oli 1 929 opioidien käyttäjää, jolloin laskennallinen kattavuus kaikista opioidien ongelmakäyttäjistä olisi ollut 13–15 prosenttia.

Helsingiläisiä huumeiden käyttäjiä (Tammi ym. 2011⁹) ja kuopiolaisia huumeiden käyttäjiä (Laipio ym. 2015¹⁰) käsitteiden tutkimusten tulokset huumeiden käyttäjien taustatiedoista ja päihteiden käytöstä vastaavat varsin hyvin myös Pompidou-aineistoa. Huumeiden ongelmakäyttäjien tilanteen kuvaajana tilasto on siis ollut luotettava.

Uusittu tiedonkeruu

Vuonna 2014 otettiin käyttöön uudistettu Pompidou-lomake. Kysymysten muotoiluja ja luokitteluja uudistettiin huomioimaan muutokset Euroopan tasoisen huumehoidon tiedonkeruun ohjeistuksessa sekä korvaushoidon yleistyminen. Tiedonkeruussa on keskitytty keräämään tietoa kaikkein olennaisimmista kysymyksistä mahdollisimman yksiselitteisellä tavalla. Tiedonkeruusta on julkaistu erillinen opas¹¹. Vaikka uusittu lomake on vastaanotettu kentällä hyvin, uusitettuun kyselyynkin liittyy laatuhaasteita.

Kysymys 30 'Onko ollut koskaan korvaushoidossa?' ei ole ollut tarpeeksi selvästi ohjeistettu, vaan kysymys oli jätetty tyhjäksi (5 %; n=110) tai kysymyksen oli ymmärretty tarkoittavan sitä, onko asiakas nyt korvaushoidossa. Tällaisia vastauksia, joissa asiakas kysymysten 33–36 tietojen mukaan oli nyt korvaushoidossa, korjattiin. Myös korvaushoidon luonnetta koskevat kysymykset (kysymykset 34–36) oli jätetty usein tyhjäksi (n=86, 13 % korvaushoitoasiakkaisiksi määritellyistä).

Myös kysymys aiemmista päihdehoidoista (kysymys 27) on uusittunakin vaikea vastaajille. Vaihtoehdoissa ja ohjeissa pyritään painottamaan sitä, että kysymyksellä erotellaan ne, jotka tulevat aivan ensi kertaa hoitoon. Tästä huolimatta muista lomakkeen tiedoista on pääteltävissä, että jotkut vastaajat ovat ajatelleet kysymyksen tarkoittavan vain kyseistä hoitoyksikköä tai aiempaa vastaavaa hoitoa. Selvästi virheelliset vastaukset korjattiin; esimerkiksi tapaukset, joissa hoitojakso oli kestänyt yli vuoden (→ hoito jatkuu) tai korvaushoitoasiakkaat korjattiin aiemmin hoidossa olleiksi, koska korvaushoidon aloittaminen ei kenelläkään voi olla tiedonkeruun tarkoittama ensimmäinen päihdehoitojakso.

Uusitus tiedonkeruussa muutettiin jossain määrin myös ongelmallisten päihteiden määrittelyä. Aiemmassa tiedonkeruussa kysyttiin *hoitoon tulon hetken* ongelmallisia päihteitä, jolloin vastausten pohjalta oli epäselvää, kuvasivatko vastaukset nykytilannetta vai esimerkiksi vuosien takaista tilannetta. Uusitus tiedonkeruulomakkeessa keskitytään koko ajan viimeisen 30 päivän tilanteeseen. Vaikuttaa siltä, että uudistus on vähentänyt opioidien kirjaamista kaikkein ongelmallisimmaksi päihdeeksi (Tilastoraportti, Kuvio 7).

⁹ Tammi, T.; Pitkänen, T.; Perälä, J. (2011). Stadin nistit – huono-osaisten helsinkiläisten huumeiden käyttämät päihteet sekä niiden käyttötavat ja hankinta. Yhteiskuntapolitiikka 76 (2011):1.

¹⁰ Laipio, K.; Saari, J.; Honkalampi, K.; Saarinen, P.; Blåfield, E. (2014): Terveysneuvontapiste Portin asiakkaat Kuopiossa. Suonensisäisten huumeiden käyttäjien hyvinvointi sekä palveluiden ja tulonsiirtojen käyttö.

www.kuopio.fi/web/terveyspalvelut > [Mielenterveyspalvelut](#) > Terveysneuvontapiste Portin asiakkaat Kuopiossa: Suonensisäisten huumeiden käyttäjien hyvinvointi

http://www.kuopio.fi/web/terveyspalvelut/tiedotteet?p_p_id=101_INSTANCE_3mRi&p_p_lifecycle=0&p_p_col_id=column_2&p_p_col_pos=2&p_p_col_count=3&_101_INSTANCE_3mRi_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_INSTANCE_3mRi_assetEntryId=3222943&_101_INSTANCE_3mRi_type=content&_101_INSTANCE_3mRi_urlTitle=suonensisäisten-huumeiden-kayttajien-luottamus-yhteiskuntaan-ja-kanssaihmiisiin-on-olemattomana&_101_INSTANCE_3mRi_redirect=%2Fweb%2Fterveyspalvelut [10.9.2015]

¹¹ Huumehoidon Pompidou-tiedonkeruu. Määrittelyt ja ohjeistus. THL ohjaus 16/2013. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-988-6>

Tiedonkeruun ohjeistuksessa otetaan jatkossa erityisesti huomioon kysymykset, joihin vastaaminen tulosten pohjalta ei ollut yksiselitteistä. Aineistolle tehtävät korjaukset on kirjattu, jotta korjaukset voidaan toteuttaa samoin jatkossa.

Edelliseltä vuodelta laitoshoidossa jatkavia asiakkaita ei enää kirjata tiedonkeruuseen, koska lomake on kohdennettu nykyhetkeen.

Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Päihdehuollon huumeasiakkaat -tilastoraportti on THL:n kerran vuodessa tuottama tilasto. Tilasto ilmestyy syyskuussa, ja se perustuu päihdehoitoyksiköiden ilmoittamiin tietoihin edellisen kalenterivuoden asiakkaista.

Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Tilastoraportti julkaistaan huumehoidon tietojärjestelmän verkkosivulla osoitteessa <http://www.thl.fi/huumehoito>, mistä saa myös tarkempaa tietoa huumehoidon tietojärjestelmästä. Tilastoraportin tekstiosassa on kuvattu keskeiset tulokset ja selitetty käytetyt käsitteet, määritelmät ja tiedonkeruun toteuttamistapa.

Aineistoa koskevia tuloksia esitetään seuraavilla tavoilla jaoteltuna: kaikkien tiedonkeruussa mukana olleiden asiakkaiden osalta, ensimmäistä kertaa päihdehoitoon hakeutuneiden asiakkaiden osalta, sukupuolittain, avo- ja laitoshoidon osalta, alueittain (Uusimaa ja muu Suomi), ikäryhmittäin sekä sen mukaan, onko asiakkaalla opioidien, stimulanttien, rauhoittavien lääkkeiden tai kannabiksen ongelmakäyttöä ja onko hän opioidikorvaushoidossa.

Tilastojen vertailukelpoisuus

Vuonna 2014 käyttöön otettu uudistettu tiedonkeruulomake vaikeuttaa tietojen vertailtavuutta edellisiin vuosiin nähden. Toisaalta tulosten laatu ja hyödynnettävyys on parantunut erityisesti päihteen ongelmakäyttöä koskevien kysymysten osalta ja eurooppalainen vertailtavuus on parantunut.

Tiedonkeruu on ollut kalenterivuosi-kohtainen vuodesta 2000. Eri vuosien aineistot eivät ole olleet täysin vertailukelpoisia, koska tiedonkeruuseen osallistuneiden yksiköiden sekä yksiköiden toimittamien tiedonkeruulomakkeiden määrät ovat vaihdelleet eri vuosina. Yksittäisten kysymyksien tuloksia ei siis aiemminkaan ole muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta esitetty aikasarjoina. Tuloksia on tausta-analyseissä tarkasteltu myös yksiköiden vaihtelun vakioivilla pienemmillä aineistoilla. Vakioidut aikasarjatulokset vastaavat varsin pitkälti vakioimattomia tuloksia. Aineiston vuosittaisia muutoksia on kuvattu jäljempänä kohdassa 'Tilaston erityiskysymykset'.

Prosenttiosuudet on vuoden 2010 tilastoraportissa ja sen jälkeen laskettu luvuista, joissa on mukana puuttuvat tiedot. Tätä edeltävinä vuosina prosenttiosuuksia laskettaessa on otettu huomioon ainoastaan saadut vastaukset.

Tiedonkeruu on vertailukelpoinen myös kansainvälisesti, koska suomalainen tiedonkeruu perustuu EMCDDA:n antamaan huumehoitoa (Treatment Demand Indicator) koskevaan ohjeistoon. Eurooppalainen tilasto löytyy osoitteesta <http://www.emcdda.europa.eu>. Kansallisessa tilastoraportissa on kuitenkin kuvattuna EMCDDA:n rajausta laajempi aineisto. Päihdehuollon huumeasiakkaat -tilastoraportissa ovat mukana kyseisenä kalenterivuonna alkaneiden hoitojaksojen lisäksi myös edelliseltä vuodelta jatkuvat avohoitojaksot sekä ensisijaisesti alkoholin ja toissijaisesti huumeiden käytön vuoksi hoitoon hakeutuneet asiakkaat. EMCDDA:n tilastoista rajataan pois hoidossa jatkavat asiakkaat ja ensisijaiset alkoholi-asiakkaat.

Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastoraportissa käytetään vakiintuneita kotimaisia ja kansainvälisiä käsitteitä ja luokituksia.

Vuoden 2015 tilaston erityiskysymykset

Vuoden 2015 tilastoraportissa raportoidaan toista kertaa uudistetun Pompidou-lomakkeen tuloksia. Asiakaslomakkeiden määrä palasi vuoden 2013 tasolle (Kuvio 2, Taulukko 1). Vuoden 2014 aineistoissa painottuivat tavanomaista enemmän laitoshoidossa olleet asiakkaat ja ensimmäistä kertaa hoidossa olevat asiakkaat, mutta vuoden 2015 aineisto vastaa rakenteeltaan taas enemmän vuosien 2013 ja 2012 aineistoja. Alle 20-vuotiaita asiakkaita on mukana aineistossa yhä vähemmän.

Hoitoyksikkötyypeittäin tarkasteltuna eniten lisääntyivät huumehoitoon keskittyneiden yksiköiden (+281 lomaketta) ja A-klinikoiden lähettämät lomakkeet (+183 lomaketta). Alueellisesti tarkasteltuna ei aineiston jakautumisessa juuri tapahtunut muutosta edellisestä vuodesta.

Taulukko 4. Yhteenveto 2015 ja 2014 aineiston muutoksista liitetaulukkojen muuttujien mukaisesti

	Asiakkaat			Osuus asiakkaista		
	N 2015	N 2014	Muutos %	2015	2014	Muutos %
Kaikki asiakkaat	2 125	1 891	12	100	100	
1. krt hoidossa	337	373	-10	16	20	-21
Miehet	1 429	1 240	15	67	66	2
Naiset	696	650	7	33	34	-4
Avohoito	1 297	1 039	25	61	55	11
Laitoshoito	828	852	-3	39	45	-13
Uusimaa	669	622	8	31	33	-6
Muu Suomi	1 456	1 269	15	69	67	3
Maakunnat, joissa yli 100 000 asukkaan kuntia	1 570	1 328	18	74	70	6
Maakunnat, joissa enintään 100 000 asukkaan kuntia	555	563	-1	26	30	-13
< 20 v	121	134	-10	6	7	-19
20–29 v	819	752	9	39	40	-4
30–39 v	833	710	17	39	38	3
40– v	351	295	19	17	16	3
Korvaushoidossa	678	672	1	32	36	-11
Opioidien ongelmakäyttöä	941	790	19	44	42	5
Stimulantteja ja/tai rauhoittavia lääkkeitä, mutta ei opioideja	316	264	20	15	14	6
Vain kannabis (ja alkoholi)	190	190	0	9	10	-11

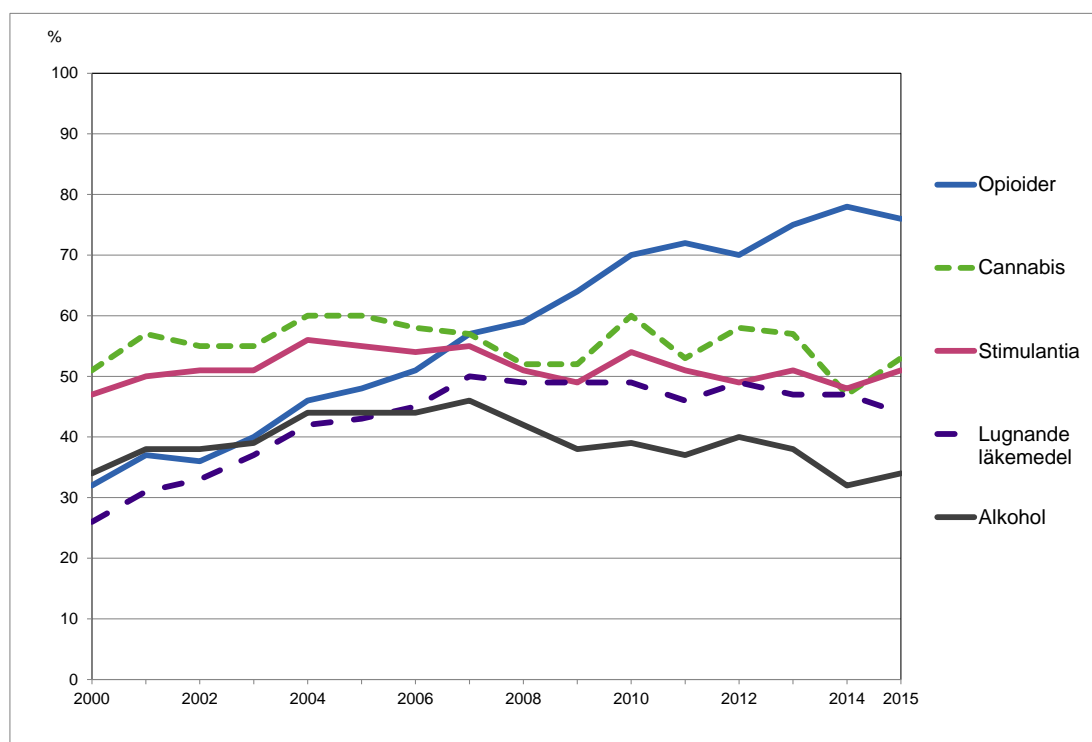
Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015

Av de klienter som år 2015 sökte sig till missbrukarvård på grund av drogmissbruk nämnde majoriteten flera droger som orsakade problem. Två av tre av de som sökte sig till vård (68 %) hade använt åtminstone två droger under månaden före enkäten. Buprenorfin, som också används för substitutionsbehandling, var den vanligaste drogen som orsakade problem.

Flertalet av missbrukarvårdens narkotikaberoende klienter var män (67 %) och majoriteten var i åldern 20–39 år (79 %). Klienternas utbildningsnivå var låg. 25 procent av klienterna hade arbete eller studerade. Bostadslösa var 9 procent. Största delen av de narkotikaberoende klienterna hade redan tidigare varit i missbrukarvård (84 %) och hade också injicerat droger (76 %).

Statistikrapporten grundar sig på uppgifterna i den särskilda datainsamlingen för missbrukarvården. I datainsamlingen 2015 deltog 90 enheter för missbrukarvård och man lämnade uppgifter om 2 125 klienter. Materialet täcker inte alla klienter som får missbrukarvård i Finland inte heller all missbrukarvård.

Diagram 1. Droger som orsakade problem för klienter som sökte sig till missbrukarvård på grund av droger under åren 2000–2015, % av klienterna.¹

¹Före år 2014 syftade droger som orsakat problem på de problemdroger som lett till att klienter sökt sig till vård. Från och med 2014 preciserades frågan till att omfatta bara droger som under den föregående månaden orsakat problem eller droger, som tidigare orsakat betydande problem och påverkat resultatet av vården, även om klienten för närvarande inte alls skulle missbruka sådan drog. I enkäten kan klienten nämna högst fem droger som orsakar problem.

**Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: bakgrundsuppgifter
enligt vårduppsökningsgång, kön och vårdform**

	Alla (n = 2 125)	1. gång med sökt sig till (n = 337)	Män (n = 1 429)	Kvinnor (n = 696)	Öppen- vård (n = 1 297)	Institutions- vård (n = 828)
Kön (%)						
Man	67	69	100		67	68
Kvinna	33	31		100	33	32
Genomsnittlig ålder (år)	31,5	26,5	32,1	30,1	31,7	31,0
Åldersmedian (år)	31	24	32	29	31	30
Åldersgrupper (%)						
< 15 år	0	0	0	0	0	0
15–19 år	6	16	5	8	8	3
20–24 år	19	35	18	22	18	20
25–29 år	20	22	18	23	17	24
30–34 år	24	13	23	25	22	25
35–39 år	16	5	18	11	15	16
40–44 år	8	4	10	4	10	6
45–49 år	4	3	5	3	4	4
>= 50 år	4	2	3	4	5	2
Utbildning (%)						
Avbruten grundskola	2	3	2	3	3	1
Grundskola	56	52	55	58	57	55
Mellannivå	34	38	35	30	33	36
Lägsta högre nivå	2	3	2	3	2	2
Okänt	6	4	7	6	6	7
Arbete (%)						
Arbetskraft						
Regelbundet arbete	8	14	9	6	9	6
Tillfälligt arbete	2	3	2	2	1	2
Arbetsverksamhet med stöd e.l.	6	5	6	6	7	4
Arbetslös arbetssökande	44	41	47	38	38	52
Utanför arbetskraften						
Studerande	9	22	9	11	12	5
Hemmamamma/-pappa	4	2	0	10	4	3
Pension	9	3	10	8	9	10
Annars utanför arbetskraften	16	11	15	18	16	15
Annat eller okänt	2	1	3	2	2	2
Boendesituation (%)						
Stadigvarande bostad	79	79	77	82	83	72
Tillfällig bostad	8	9	9	6	8	7
Bostadslös	9	7	9	7	5	15
Annat eller okänt	5	6	3	5	4	6

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: bakgrundsuppgifter enligt åldersgrupp*

	Åldersgrupper < 20 år (n = 121)	20–29 år (n = 819)	30–39 år (n = 833)	40– år (n = 351)
Kön (%)				
Man	56	62	70	76
Kvinna	44	38	30	24
Utbildning (%)				
Avbruten grundskola	11	1	1	3
Grundskola	83	60	53	45
Mellannivå	3	32	39	35
Lägsta högre nivå	1	1	6	-
Okänt	3	6	6	11
Arbete (%)				
Arbetskraft				
Regelbundet arbete	1	8	8	8
Tillfälligt arbete	2	2	2	1
Arbetsverksamhet med stöd e.l.	2	6	7	6
Arbetslös arbetssökande	17	44	50	38
Utanför arbetskraften				
Studerande	66	10	3	2
Hemmamamma/-pappa	-	6	3	0
Pension	-	4	9	28
Annars utanför arbetskraften	7	18	15	15
Annat eller okänt	5	2	3	3
Boendesituation (%)				
Stadigvarande bostad	72	78	80	82
Tillfällig bostad	6	8	8	9
Bostadslös	3	11	8	7
Annat eller okänt	19	3	5	3

* N=2 124. En klients ålder okänt.

**Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: bakgrundsuppgifter
enligt användning av opioider**

	Alla (n = 2 125)	Opioider, opioid- substitutions- behandling* (n = 678)	Opioider, ej substitutions- behandling* (n = 941)	Inga opioider, men stimulantia/ lugnande medel osv. (n = 316)	Inga opioider, endast cannabis/ cannabis och alkohol (n = 190)
Kön (%)					
Man	67	68	66	63	76
Kvinna	33	32	34	37	24
Genomsnittlig ålder (år)	31,5	35,5	30,3	30,3	24,5
Åldersmedian (år)	31	34	29	27	23
Åldersgrupper (%)					
< 15 år	0	0	0	0	0
15–19 år	6	0	4	9	32
20–24 år	19	5	22	32	31
25–29 år	20	16	24	16	15
30–34 år	24	29	25	14	12
35–39 år	16	23	13	12	6
40–44 år	8	15	6	4	4
45–49 år	4	6	3	7	1
>= 50 år	4	6	2	6	1
Utbildning (%)					
Avbruten grundskola	2	3	2	2	4
Grundskola	56	61	56	52	45
Mellannivå	34	29	34	37	44
Lågsta högre nivå	2	1	2	4	1
Okänt	6	6	7	5	6
Arbete (%)					
Arbetskraft					
Regelbundet arbete	8	7	5	11	17
Tillfälligt arbete	2	1	1	2	4
Arbetsverksamhet med stöd e.l.	6	8	4	6	5
Arbetslös arbetssökande	44	46	48	38	25
Utanför arbetskraften					
Studerande	9	4	7	13	33
Hemmamamma/-pappa	4	5	3	4	3
Pension	9	12	8	12	3
Annars utanför arbetskraften	16	15	19	13	8
Annat eller okänt	2	3	3	2	3
Boendesituation (%)					
Stadigvarande bostad	79	85	75	77	83
Tillfällig bostad	8	8	8	8	6
Långvarig sluten vård	3	1	3	4	4
Bostadslös	9	5	13	9	2
Annat eller okänt	2	2	1	2	5

* Som klienter inom substitutionsvården har man definierat de som i dag eller tidigare varit i substitutionsvård och som dessutom under vårdperioden får buprenorfin eller metadon eller någon annan enhet svarar för läkemedelsbehandlingen.

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: bakgrundsuppgifter enligt problemanvändning av droger vårduppsökningsgång, kön och vårdform

	Alla (n = 2 125)	1. gång med sökt sig till (n = 337)	Män (n = 1 429)	Kvinnor (n = 696)	Öppen- vård (n = 1 297)	Institutions- vård (n = 828)
Drog som ger mest problem (%)						
Opioider	49	31	47	54	49	50
<i>Heroin</i>	1	0	1	1	1	1
<i>Buprenorfin</i>	37	26	34	43	35	40
<i>Annan opioid</i>	11	5	11	10	12	9
Stimulantia	15	15	14	17	12	19
Sömnmedel och lugnande medel	7	5	7	7	7	8
Cannabis	16	30	19	10	22	7
Alkohol	11	17	11	10	9	14
Övriga	1	2	1	1	1	1
Ålder då den primära drogen började användas, median (år)						
Opioider	19,0	19,0	19,0	18,0	18,0	19,0
<i>Buprenorfin</i>	19,0	19,0	19,0	18,0	18,0	20,0
Stimulantia	17,5	18,0	17,5	18,0	18,0	17,0
Sömnmedel och lugnande medel	16,5	20,5	17,0	18,0	17,0	18,0
Cannabis	15,0	16,0	16,0	15,0	16,0	15,0
Alkohol	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
1. - 5. problemdroger (%)						
Opioider*	76	43	71	78	77	78
<i>Heroin</i>	2	1	2	2	2	2
<i>Buprenorfin</i>	49	35	45	55	44	57
<i>Annan opioid</i>	18	12	19	16	19	18
Stimulantia	51	42	50	54	45	60
Sömnmedel och lugnande medel	44	27	44	45	41	48
Hallucinogener	2	3	2	2	1	3
Cannabis	53	63	57	44	55	49
Alkohol	34	44	35	32	33	36
Övriga	3	3	3	3	3	4
Blandbruk under den senaste månaden (%)						
Ja	52	48	54	48	41	70
Nej	43	45	40	47	53	27
Okänt	5	8	6	4	7	3
Personer som någon gång använt knark intravenöst (%)						
Ja, under den senaste månaden	35	22	36	34	31	42
Ja, under det senaste året, men inte under den senaste månaden	17	9	16	19	20	13
Ja, under det senaste året	24	12	24	24	23	26
Aldrig intravenöst	18	49	18	17	20	15
Okänt	5	8	5	6	6	4
Ålder då injektioner började användas, median (år)	18	19	18	18	18	18
Testad för HIV (%)						
Ja	72	39	70	78	73	72
Aldrig	10	28	11	8	11	9
Okänt	17	32	19	15	16	19
Testad för C-hepatit (%)						
Ja	77	43	75	82	76	79
Aldrig	10	28	11	8	11	8
Okänt	13	28	15	10	13	13

* Om klienten använder många olika opioider, här har hen beaktats endast en gång. Klienter i substitutionsvård har inkluderats i siffran.

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: bakgrundsuppgifter enligt problemanvändning av droger vårduppsökningsgång, kön och vårdform*

	Åldersgrupper			
	< 20 år (n = 121)	20–29 år (n = 819)	30–39 år (n = 833)	40– år (n = 351)
Drog som ger mest problem (%)				
Opioider	14	51	55	45
<i>Heroin</i>	0	1	2	-
<i>Buprenorfin</i>	12	42	41	27
<i>Annan opioid</i>	2	9	13	15
Stimulantia	10	14	16	15
Sömnmedel och lugnande medel	5	5	8	12
Cannabis	45	18	11	17
Alkohol	22	10	9	12
Övriga	4	1	1	-
1. - 5. problemdroger (%)				
Opioider**	28	71	87	83
<i>Heroin</i>	1	3	3	-
<i>Buprenorfin</i>	21	55	52	35
<i>Annan opioid</i>	7	17	20	21
Stimulantia	35	55	54	42
Sömnmedel och lugnande medel	26	42	46	50
Hallucinogener	4	2	2	1
Cannabis	84	58	47	43
Alkohol	49	33	34	34
Annat	6	3	3	1
Blandbruk under den senaste månaden (%)				
Ja	35	55	54	46
Nej	51	39	42	50
Okänt	14	6	4	4
Personer som någon gång använt knark intravenöst (%)				
Ja, under den senaste månaden	12	36	36	39
Ja, under det senaste året, men inte under den senaste månaden	7	15	21	16
Ja, under det senaste året	5	21	29	26
Aldrig intravenöst	67	21	9	14
Okänt	8	6	4	5
Testad för HIV (%)				
Ja	26	63	84	83
Aldrig	42	15	3	5
Okänt	31	23	12	12
Testad för C-hepatit (%)				
Ja	29	68	89	86
Aldrig	40	14	3	5
Okänt	31	18	8	9

* N=2 124. En klients ålder okänt.

** Om klienten använder många olika opioider, här har hen beaktats endast en gång.

Klienter i substitutionsvård har inkluderats i siffran.

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: problemanvändning av droger vid vårduppsökning enligt opioidanvändning

	Alla (n = 2 125)	Opioider, opioid- substitutions- behandling* (n = 678)	Opioider, ej substitutions- behandling* (n = 941)	Inga opioider, men stimulantia/ lugnande medel osv. (n = 316)	Inga opioider, endast cannabis/ cannabis och alkohol (n = 190)
Drog som ger mest problem (%)					
Opioider	49	50	75	0	0
Heroin	1	3	1	0	0
Buprenorfin	37	32	61	0	0
Annan opioid	11	15	13	0	0
Stimulantia	15	14	11	36	0
Sömnmedel och lugnande medel	7	13	3	13	0
Hallucinogener	0	0	0	1	0
Cannabis	16	16	4	20	76
Alkohol	11	6	7	25	24
Ovriga	1	0	0	4	0
1. - 5. problemdroger (%)					
Opioider**	76	100	100	0	0
Heroin	2	3	2	0	0
Buprenorfin	49	40	81	0	0
Annan opioid	18	21	26	0	0
Stimulantia	51	44	60	71	0
Sömnmedel och lugnande medel	44	48	51	41	0
Hallucinogener	2	1	2	6	0
Cannabis	53	47	48	53	100
Alkohol	34	22	33	52	54
Annat	3	3	2	10	0
Blandbruk under den senaste månaden (%)					
Ja	52	42	68	47	20
Nej	43	55	27	45	69
Okänt	5	3	5	8	11
Personer som någon gång använt knark intravenöst (%)					
Ja, under den senaste månaden	35	35	48	18	3
Ja, under det senaste året, men inte under den senaste månader	17	27	14	14	3
Ja, inte under det senaste året	24	30	25	20	4
Aldrig intravenöst	18	2	10	37	82
Okänt	5	5	4	10	9
Ålder då injektioner började användas, median (år)	18	17	18	19	19
Testad för HIV (%)					
Ja	72	93	73	55	28
Aldrig	10	1	7	20	41
Okänt	17	7	20	26	31
Testad för C-hepatit (%)					
Ja	77	96	79	57	28
Aldrig	10	1	7	20	39
Okänt	13	3	13	24	33

* Som klienter inom substitutionsvården har man definierat de som i dag eller tidigare varit i substitutionsvård och som dessutom under vårdperioden får buprenorfin eller metadon eller någon annan enhet svarar för läkemedelsbehandlingen.

** Om klienten använder många olika opioider, här har hen beaktats endast en gång. Klienter i substitutionsvård har inkluderats i siffran.

**Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: vårduppsökning och vårdkontakter
vårduppsökningsgång, kön och vårdform**

	Alla (n = 2 125)	1. gång med sökt sig till (n = 337)	Män (n = 1 429)	Kvinnor (n = 696)	Öppen- vård (n = 1 297)	Institutions- vård (n = 828)
Vårdens karaktär (%)						
Öppenvård	61	59	61	62	100	0
Institutionsvård	39	41	39	38	0	100
Fängelse						
Typ av vårdplats (%)						
Drogenhet	21	28	21	20	34	0
Ungdomsstationer	7	19	8	7	12	0
Enheter inom narkotika- och drogpsykiatri	39	22	39	39	47	27
Missbrukarvårdens institutionella rehabilitering	24	23	26	22	0	63
Hälsovård	3	4	3	3	1	6
Övriga	5	5	3	9	5	4
Avvännings- och avgiftningsvård (%)						
Inte avvännings- eller avgiftningsvård	64	62	63	67	82	35
Avvännings- och avgiftningsvård genomförs	32	34	33	29	12	64
Okänt	4	4	4	4	6	1
Vårdkontakter (%)						
Vården fortsätter vid den här vårdenheten från föregående år	29	0	29	28	44	5
Under de senaste 6 mån. vid en annan vårdenhet eller i vård	31	0	30	33	22	45
Inte under de senaste 6 mån.	25	0	25	24	19	33
Inga tidigare vårdkontakter	16	100	16	15	15	17
Vårdhänvisning (%)						
Avgiftnings- eller avvänningsbehandling	5	3	5	4	2	9
Annan enhet för missbrukarvård	37	18	38	35	30	47
Primärvård	9	13	8	9	8	10
Företagshälsovården	1	2	1	0	1	0
Övrig hälso- och sjukvård	7	8	6	9	9	3
Barnskydd	6	8	4	10	7	4
Annan socialvård	2	5	2	2	2	3
Aktör som hör till skolan eller studier	1	3	1	1	1	0
Polis, rättsväsende, fängelse	5	12	7	2	6	3
Klienten har själv eller med stöd av anhöriga sökt sig till vård	25	26	26	24	30	19
Annat/okänt	3	2	3	3	5	1
Median för första vårduppsökningsgång (år) enligt den första drogen		28				
Opioider		21				
Heroin		27				
Buprenorfin		24				
Stimulantia		33				
Lugnande läkemedel		22				
Cannabis		25				
Alkohol						
Substitutionsvård (%)						
Inte i substitutionsvård	55	84	54	57	48	66
Ja, men någon annan part svarar för vården	3	1	2	4	3	3
Bedömning av behovet av substitutionsvård	6	2	6	5	9	0
I substitutionsvård	35	8	36	32	37	30
	2	5	2	2	3	1
Har klienten någon gång varit i substitutionsvård (%)						
Aldrig i substitutionsvård						
Ja, nu eller tidigare	57	88	56	60	51	67
Okänt	38	1	39	36	44	28
	5	10	6	4	5	5

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: vårduppsökning och vårdkontakter enligt åldersgrupp*

	Åldersgrupper			
	< 20 år (n = 121)	20–29 år (n = 819)	30–39 år (n = 833)	40– år (n = 351)
Vårdens karaktär (%)				
Öppenvård	82	56	59	70
Institutionsvård	18	44	41	30
Fängelse				
Typ av vårdplats (%)	25	21	21	19
Drogenhet	45	12	-	-
Ungdomsstationer	14	30	46	54
Enheter inom narkotika- och drogpsykiatri	13	28	24	19
Missbrukarvårdens institutionella rehabilitering	2	3	3	3
Hälsövård	1	5	5	6
Övriga				
Avvännings- och avgiftningsvård (%)	83	61	63	66
Inte avvännings- eller avgiftningsvård	16	36	31	29
Avvännings- och avgiftningsvård genomförs	1	3	6	5
Okänt				
Vårdkontakter (%)	21	21	32	44
Vården fortsätter från föregående år	24	32	34	22
Under de senaste 6 mån vid en annan vårdenhet eller i vårdperiod	10	24	27	26
Inte under de senaste 6 mån	45	24	7	9
Inga tidigare vårdkontakter				
Vårdhänvisning (%)	1	6	4	4
Avgiftnings- eller avvänningsbehandling	14	31	42	47
Annan enhet för missbrukarvård	6	9	9	8
Primärvård	-	0	1	3
Företagshälsövården	22	8	7	6
Övrig hälso- och sjukvård	22	5	6	2
Barnskydd	4	4	1	2
Annan socialvård	11	1	-	-
Aktör som hör till skolan eller studier	12	6	4	3
Polis, rättsväsende, fängelse	17	28	25	23
Klienten har själv eller med stöd av anhöriga sökt sig till vård	1	2	5	4
Annat/okänt				
Substitutionsvård (%)	96	69	43	38
Inte i substitutionsvård	-	3	3	2
Ja, men någon annan part svarar för vården	2	5	8	4
Bedömning av behovet av substitutionsvård	-	21	45	53
I substitutionsvård	2	2	2	2
Har klienten någon gång varit i substitutionsvård (%)				
Aldrig i substitutionsvård	91	74	43	38
Ja, nu eller tidigare	-	21	52	57
Okänt	9	5	4	6

* N=2 124. En klients ålder okänt.

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: vårduppsökning och vårdkontakter enligt opioidanvändning

	Alla (n = 2 125)	Opioider, opioid- substitutions- behandling* (n = 678)	Opioider, ej substitutions- behandling* (n = 941)	Inga opioider, men stimulantia/ lugnande medel osv. (n = 316)	Inga opioider, endast cannabis/ cannabis och alkohol (n = 190)
Vårdens karaktär (%)					
Öppenvård	61	73	52	50	84
Institutionsvård	39	27	48	50	16
Fängelse					
Typ av vårdplats (%)					
Drogenhet	21	15	23	21	34
Ungdomsstationer	7	0	5	12	33
Enheter inom narkotika- och drogpsykiatri	39	63	34	18	13
Missbrukarvårdens institutionella rehabilitering	24	14	32	35	10
Hälsövård	3	2	2	9	4
Övriga	5	6	4	5	6
Avvännings- och avgiftningsvård (%)					
Inte avvännings- eller avgiftningsvård	64	71	53	68	85
Avvännings- och avgiftningsvård genomförs	32	22	44	29	12
Okänt	4	6	3	3	3
Vårdkontakter (%)					
Vården fortsätter från föregående år	29	49	18	19	26
Under de senaste 6 mån. vid en annan vårdenhet eller i vårdperiod	31	28	40	23	7
Inte under de senaste 6 mån.	25	22	27	28	15
Inga tidigare vårdkontakter	16	1	15	30	52
Vårdhänvisning (%)*					
Avgiftnings- eller avvänningsbehandling	5	3	5	8	1
Annan enhet för missbrukarvård	37	60	31	20	9
Primärvård	9	6	9	13	7
Företagshälsövården	1	0	0	1	3
Övrig hälso- och sjukvård	7	3	7	10	11
Barnskydd	6	3	6	8	13
Annan socialvård	2	0	3	5	4
Aktör som hör till skolan eller studier	1	0	1	1	5
Polis, rättsväsende, fängelse	5	2	3	8	23
Klienten har själv eller med stöd av anhöriga sökt sig till vård	25	17	32	24	22
Annat/okänt	3	6	2	3	2
Substitutionsvård (%)					
Inte i substitutionsvård	55	0	74	92	95
Ja, men någon annan part svarar för vården	3	8	0	0	0
Bedömning av behovet av substitutionsvård	6	0	13	0	0
I substitutionsvård	35	92	11	3	1
Har klienten någon gång varit i substitutionsvård (%)					
Aldrig i substitutionsvård	2	0	2	6	4
Inte i substitutionsvård	57	0	80	89	92
Ja, nu eller tidigare	38	100	13	2	1
Okänt	5	0	7	9	8

* Som klienter inom substitutionsvården har man definierat de som i dag eller tidigare varit i substitutionsvård och som dessutom under vårdperioden får buprenorfin eller metadon eller någon annan enhet svarar för läkemedelsbehandlingen.

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015: bakgrundsuppgifter och problemanvändning av droger enligt område

	Nyland (n = 669)	Övriga Finland (n = 1 456)	Landskap med kommuner där invånarantalet över högst	
			100 000 inv.* (n = 1 570)	100 000 inv.** (n = 555)
Kön (%)				
Man	69	67	67	68
Kvinna	31	33	33	32
Åldersmedian (år)	34	29	32	26
Drog som ger mest problem (%)				
Opioider	44	51	49	50
Heroin	2	1	1	0
Buprenorfin	33	39	36	41
Annan opioid	9	11	11	9
Stimulantia	15	15	15	14
Sömnmedel och lugnande medel	11	6	8	5
Hallucinogener	0	0	0	0
Cannabis	19	15	15	19
Alkohol	10	11	11	9
Övriga	1	1	1	1
Ålder då den primära drogen började användas, median (år)				
Opioider	19	19	19	18
Buprenorfin	20	19	19	19
Stimulantia	18	18	18	17
Sömnmedel och lugnande medel	17	17	17	17
Cannabis	15	16	15	16
Alkohol	13	13	13	13
Nämnt som 1. - 5. problemdroger (%)				
Opioider***	58	67	63	66
Heroin	3	2	2	1
Buprenorfin	42	52	47	54
Annan opioid	16	21	20	17
Stimulantia	44	54	52	47
Sömnmedel och lugnande medel	49	41	46	39
Hallucinogener	1	2	2	2
Cannabis	49	54	51	57
Alkohol	34	35	35	33
Övriga	3	3	3	4

* Landskap där det finns kommuner med mer än 100 000 invånare: Nyland, Egentliga Finland
Birkaland, Päijänne-Tavastland, Mellersta Finland, Norra Savolax, Norra Österbotten

** Landskap där det finns kommuner med högst 100 000 invånare: Satakunta, Egentliga Tavastland,
Kymmenedalen, Södra Karelen, Södra Savolax, Norra Karelen, Södra Österbotten
Österbotten, Mellersta Österbotten, Kajanaland, Lappland, Östra Nyland, Åland

*** Om klienten använder många olika opioider, här har hen beaktats endast en gång.

Tabellbilaga 5.

Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015:

Myndiga narkotikaberoende klienters (n=2 064) barn och boende med barn

	Myn- diga* (n = 2 064)	Män (n = 1 336)	Kvinnor (n = 658)
Har klienten barn (%)			
Ja, den yngsta under skolåldern	23	19	30
Ja den yngsta 7–17 år	14	13	15
Ja, alla myndiga	4	4	6
Nej	59	64	49
Ingen uppgift	0	0	0

Bor klienten med ett minderårigt barn (%)

Bor med en minderårig	12	9	20
Bor delvis med en minderårig	3	3	2
Bor inte med en minderårig	85	88	77
Ingen uppgift om huruvida boende med minderårig	1	1	0

	Bor med en minderårig (n=247)	Bor delvis med en minderårig (n=50)	Bor inte med en minderårig (n=1 668)	Ingen uppgift om huruvida boende med minderårig (n=10)
Har klienten barn (%)				
Ja, den yngsta under skolåldern	72	52	15	0
Ja, den yngsta 7–17 år	15	34	13	0
Ja, alla myndiga	0	4	5	0
Nej	13	10	67	90
Ingen uppgift	0	0	0	10

	Alla (n = 2 125)	Män (n = 1 429)	Kvinnor (n = 696)
Bor med någon annan vuxen (%)			
Make/maka	21	19	26
Släkting/släktingar	9	10	7
Vän/vänner	2	2	2
Ensam	62	64	59
Inga uppgifter	6	6	6

* Granskningen gäller endast myndiga klienter. Av de minderåriga hade bara två barn.

Tabellbilaga 6.

**Narkotikaberoende klienter inom missbrukarvården 2015:
avvänjnings- eller substitutionsvård för opioidberoende personer**

	Klienter inom substitutionsvård	
	(n = 678)	%
Typ av substitutionsvård		
Rehabiliterande	305	45
Rehabiliterande, apoteksavtal	43	6
För att minska skadorna	218	32
Planmässigt avslutande	11	2
Annat	3	0
Annan aktör ansvarar	12	2
Okänt	86	13
Läkemedel för substitutionsbehandling		
Buprenorfin-naloxon	287	42
Metadon	292	43
Buprenorfin	18	3
Läkemedlet hämtas		
Dagligen	279	41
Flera gånger per vecka	214	32
En gång per vecka	93	14
Varannan vecka	5	1
Ingen uppgift	87	13